

נושאון

בטאון איל"ת

אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

אפריל 2004 ■ מסי' 69-70 שנה יב'

- על בולאות
- תימאטית
- תלאבול 2004
- תערוכת בולים לאומית
- בולי המלחמה
- של סן פייר ומיקלון
- 100 שנה למגדלי
- שעון עותמאניים
- בארץ ישראל

הנפקת מאי 2004 מגדלי שעון בא"י (עמוד 39)

נושאון NOS'ON ISSN 0792-6448

בעריכת **זוהר נוי**

Editor: Zohar Noy. AIJP 1580

איל"ת -

אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

Thematic Association of Israel

ת.ד. 62029, תל אביב - יפו 61620

P.O.Box 62029, Tel-Aviv, 61620 ISRAEL

עמותה מס' 3-244-58-017

שירותים לחברים:

נושאון - ארבע פעמים בשנה

מכירות פומביות

שירותי ספריה תימאטית

מפגשים, סמינרים והרצאות

צוות מומחים

"שביל" (ביטאון ההתאחדות)

דמי חבר (2004):

80 ₪ לשנה.

נוער - 40 ₪ בשנה.

עולה חדש בשנה א' - חינם.

תוכן העניינים

עמוד 3	הודעה לחברים
עמוד 4	איך להכין "תוכנית" טובה לתצוגה תימאטית
עמוד 6	"עשרת הדיברות" לאספן התימאטי
עמוד 7	שימוש בהדפסי רכב בפיתוח תימאטי
עמוד 10	השירות הבינלאומי הראשון של דואר מזחלות
עמוד 15	בולי המלחמה של סן פייר ומיקלון
עמוד 20	האינטרנט הוא כלי אדיר לבולאות
עמוד 22	עוד כמה מילים על אדיסון והמצאת נורת החשמל
עמוד 24	תקציר סמינר שהעביר יו"ר הוועדה התימאטית
עמוד 30	כדורגל: 100 שנה לפיפ"א. 50 שנה לאופ"א
עמוד 33	

עמוד 35	תל אביב 2004: תערוכת בולים לאומית
עמוד 37	הודעות כלליות; הזמנה לאסיפה כללית
עמוד 39	רשימת אגודות תימאטיות מתמחות
	100 שנה למגדלי שעון עותמאנים בארץ ישראל

ראית **בול** שתוכנו **התימאטי** יעניין, לדעתך, את כולנו?
מצאת **חותמת** המוסיפה עניין מיוחד **לאוסף** שלך, ואתה רוצה לדווח עליה?
יש לך משהו חשוב לספר לחבריד **האספנים**?
למה שלא תעשה את זה באמצעות **"נושאון"**?
זכור - **"נושאון"** הוא כתב עת **תימאטי** שלך ובשביילך.

ועד האגודה והפעילים:

יו"ר	058-802725, 04-6931142	טל.	12000	ראש פינה	ד"ר יהושע מגר , מעלה גיא אוני 228
ס. יו"ר	07-6762169	טל.	78170	אשקלון	ד"ר איליה פרנקל , ת.ד. 7186
מזכיר ועורך נושאון	052-641769, 03-5372423	טל.	61620	תל אביב	זוהר נוי , ת.ד. 62029
גזבר	066-855951, 03-9587616	טל.	75503	רח' ברנשטיין 31/22	שלמה וורגן , רח' ברנשטיין 31/22
	064-358004, 03-9691228	טל.	75203	ראשלי"צ	הנס ברוך , רח' וולפסון 29
	053-997676, 09-7712347	טל.	43307	רח' סיני 26	עז עזריאלי , רח' הר עיני 26
			90836	אדר	מנחם לדור , ת.ד. 340
			75708	ראשלי"צ	יוחנן מי-רז , רח' המגילה 58
			69125	תל אביב	דוד משה , רח' שלמה בן יוסף 26

למי לכתוב: (לפי הכתובות לעיל. המעוניינים בתשובה מתבקשים לצרף מעטפה מבוילת.)

- הצעות לפעילויות מיוחדות - לד"ר יהושע מגר.
- דמי חבר שנתיים - לשלמה וורגן.
- בירור מעמד חברות, תיקון פרטים אישיים, כתובות חברים פוטנציאליים לשם משלוח ביטאון - לזוהר נוי וטופס הצטרפות - לזוהר נוי
- מאמרים, מודעות חילופין - לזוהר נוי - המערכת לא תחזיר כתבי יד לשולחנים.
- שירותי ספריה - לטיבי יניב בהתאחדות בולאי ישראל.

אפריל 2004

עיצוב השער: דורון עזורי

חברי איל"ת שלום,

לפניכם גיליון נוסף של **נושאון**, שאני מקווה כי תמצאו בו עניין. הגיליון יוצא לקראת התערוכה הלאומית **תלאבול 2004** שתתקיים בתחילת חודש מאי בגני התערוכה בתל אביב. לא קל היה להוציא גיליון זה, כמו גם את קודמיו: לצערנו, המערכת כמעט ואינה מקבלת כתבי יד, מאמרים או הודעות מכס, ולמעשה כל החומר המופיע מתקבל רק לאחר בקשות חוזרות ונשנות. קשה לנו (וגם אין לנו רצון מיוחד) לנדנד לכם. יש כיום למעלה ממאתיים חברים באיל"ת: אם כל אחד מכס היה כותב רק מאמר אחד על תחום האיסוף הקרוב ללבו, היה לנו מספיק חומר לשנים קדימה. אל תתביישו, אל תפחדו, כל מה שנקבל יעבור עריכה לשונית מתאימה, ויפורסם באופן המכובד ביותר. פניה זו מכוונת במיוחד לאותם החברים שיש להם תמיד מה לומר, ובהרחבה, במפגשים בולאיים, אך משום מה אינם מעלים את הדברים על הכתב לטובת כולנו.

התערוכה הקרובה היא שיא הפעילות הבולאית של השנים האחרונות. מעט מציגים חדשים נכנסים למעגל התערוכות, וחבל. אספנים שמעולם לא הציגו, ומעוניינים לשמוע קצת יותר על פן נוסף זה של איסוף בולים, מוזמנים להתקשר למזכיר איל"ת זהר נוי ולהשאיר פרטיהם, ואנו נשמח לארגן **כנס מיוחד** לשם כך בעתיד הקרוב או בנוסף לארגן **סיורי הדרכה והסברה** במסגרת התערוכה. עוד על התערוכה בעמוד 33 בחוברת.

האסיפה הכללית של איל"ת תיערך לאחר התערוכה, ביום ששי 14/5/2004 במועדון הבולאים תל אביב (הזמנה בעמוד 35). במסגרת האסיפה תתקיים גם מכירה פומבית לחברים. כולכם מוזמנים: פעילותה של העמותה תלויה במידה רבה במידת המעורבות של החברים. ככל שתגלו עניין גדול יותר בפעילות, ותשתפו את החברים האחרים ברצונותיכם כך תוכל העמותה למלא את ציפיותיכם ביתר הצלחה.

בימים 22-30 במאי תתקיים בוולנסיה שבספרד תערוכת בולים בינלאומית **ספרד 2004**. בין המציגים בתערוכה, חברי איל"ת, יהושע מגר שיציג את אוספו "התפתחות עבודת אדמה", זהר נוי שיציג את אוסף הקולנוע "הסרט מתחיל" ומשה מיכאלי שיציג את אוסף בנושא צלב אדום.

לסיום, אנו שבים ומזכירים לכם כי עומדת לרשותכם הספרית הבולאית של התאחדות בולאי ישראל, הנמצאת ברחוב פינסקר 2 בתל אביב, הפתוחה בימים שלישי וחמישי בין השעות 16:00 ל- 19:30, ולבוא לביקור גם אם אינכם מחפשים משהו במיוחד. אנו בטוחים שמי שיגיע ויראה את מבוחר הספרים וכתבי העת, ימצא לבטח משהו שיעורר בו עניין.

להתראות בתערוכה.

איך להכין "תוכנית" טובה לתצוגה תימאטית

מאת ד"ר יהושע מגר

תוכנית טובה היא תכנית המאפשרת פיתוח נכון של הנושא אותו רוצים להציג, ואם היא בנויה לפי מספר עקרונות אותם אפרט.

בהתאם לכללים של FIP, התוכנית מגדירה את מבנה האוסף המוצג והיא צריכה להיות מדויקת, הגיונית ומאוזנת. היא צריכה לכסות את כל האספקטים שכלולים בכותרת של התצוגה. אין לכלול בתוכנית של אסף נושאי פרקים שאינם נושאים ואשר מבוססים על מרכיבים בולאיים כמו למשל "הנושא בחותמות" או "הנושא בדברי דואר". לא נכון לחלק את התוכנית לפי אלמנטים בולאיים שמתבססים על תאריכים של הנפקות הבולים או על מיקום גיאוגרפי של ההנפקות.

תוכנית טובה היא כמו "תוכן עניינים" של ספר או עבודת מחקר. היא צריכה ללוות את הסיפור אותו רוצה לספר המציג. הצופה או השופט צריכים להבין מהתוכנית את השתלשלות העניינים אשר המציג מתכוון להראות: סדר הפרקים צריך להיות הגיוני וערוך באופן שיאפשר לאנשים שאינם מומחים בנושא המוצג להבינו, ללא צורך בקבלת הסברים מהמציג.

אין לכלול בתוכנית פרקים שאינם תואמים לשם התצוגה. למשל, אם שם התצוגה הינו "בעלי חיים פרה-היסטוריים" יהיה מוזר מאוד למצוא בתוכנית פרק גדול המתאר צמחים פרה-היסטוריים. במקרה כזה, או ששם התצוגה צריך להיות "בעלי חיים וצמחים פרה-היסטוריים" או שהפרק על הצמחים לא ייכלל בתוכנית.

צריך להימנע מ"חורים" בתוכנית, פרקים חסרים אשר על פי ההגיון ושמה של התכנית היו צריכים להופיע בה. סיבה נפוצה ל"חורים" כאלו היא מחסור בחומר בולאי מתאים לכיסוי תת-נושאים אלו. במקרה כזה יש להתאים את שם התוכנית כך שלא ישתמע ממנו שהוא כולל גם פיתוח של תת-נושאים אלו, או להשקיע מאמץ במציאת חומר בולאי מתאים, לכיסוי והכללת הפרקים החסרים בתוכנית ובפיתוח.

תוכנית טובה לא כוללת פרקים כלליים, להם אין משמעות לסיפור עצמו, כמו "שונות" או "תוספות".

התוכנית צריכה להיות מאוזנת בהיקף הפרקים שלה. לעיתים יש לאסוף הרבה חומר בולאי לכיסוי פרק אחד ומעט חומר לכיסוי פרק אחר. אם הוא אינו יכול להשיג פריטים נוספים להרחבת הפרק "הקטן", עליו לשנות את התוכנית והפרק הקטן ייכלל בה כחלק מפרק רחב יותר. דבר איננו שרירותי, ולפעמים החומר בפרק הקטן מספיק חשוב כדי להיות פרק בפני עצמו. הפרקים אינם צריכים להיות

שווים; יכולים להיות פרקים של 15 דפים יחד עם פרקים של 25 דפים, אך מוזר יהיה למצוא פרק של 3 עמודים ליד פרק של 25 עמודים.

התוכנית צריכה להיות תמיד מעודכנת. אם מוסיפים חומר חשוב חדש בפיתוח הנושא, יש לבדוק אם הדבר מצריך שינויים.

מומלץ לחלק את התוכנית לכל היותר ל- 3 רמות (יותר מכך עשוי לסרב את התוכנית ולהקשות על הבנתה), למשל:

1. טכנולוגיות עיבוד האדמה.

1.1. התפתחות ההשקיה.

1.1.1. השקיה במלחמה במדבר.

החלוקה ברמה השלישית (1.1.1) יכולה להופיע רק בדפי התצוגה עצמם, ואז התוכנית תכלול רק את הפרקים הראשיים ותת-הפרקים (2 רמות).

בתצוגות בינלאומיות התצוגה והתוכנית צריכות להיות כתובות באחת מהשפות הרשמיות של FIP: אנגלית, צרפתית, גרמנית, רוסית או ספרדית. בתצוגה לאומית, נוסף לשפות אלו ניתן לכתוב בשפת המדינה (ורצוי לכתוב בשפה שתהיה מובנת למבקרים המקומיים).

על מנת להקל על הבנת המשקל שיש לכל פרק, יש לציין את מספר דפי התצוגה בכל פרק. אם התוכנית מצומצמת, ניתן לשלב את דף הפתיחה (עם שם התצוגה והמבוא) עם התוכנית עצמה. בדרך כלל התוכנית מצריכה דף אחד שלם, ואז להשלמת דף המבוא ניתן לכלול בו פריט מעניין המאפיין את הסיפור המוצג.

לסיכום – בבחינה אם התוכנית הינה טובה חשוב לוודא:

1. שהתוכנית תואמת לחלוטין את שם התצוגה.
2. שהתוכנית מכסה את הנושא המוצג על כל היבטיו.
3. שסדר הפרקים הינו הגיוני ומובן.
4. שאין בתוכנית "חורים" מבחינת הנושא המוצג.
5. שהתוכנית אינה מפורטת מידי אך גם לא פשטנית מידי.
6. שהפרקים וחלוקת המשנה שלהם מאוזנים תימאטית.
7. שהתוכנית נכונה מבחינה עובדתית.
8. שאין בפרקים חלוקה מבוססת על יסודות בולאיים.
9. אחרון, אך לא הכי פחות חשוב – שיש בתוכנית איזושהי מידה של מקוריות לעומת תוכניות אחרות ותצוגות באותו נושא.

(החומר מבוסס בחלקו על מאמר שפורסם ב Thematically Speaking באוסטרליה).

"עשרת הדיברות" לאספן התימאטי

(תרגום והתאמה של "15 הדיברות" של האגודה התימאטית בצרפת)

1. בחר לאסוף רק את הנושא שאתה באמת אוהב.
2. שפר כל יום את הידע בנושא שבחרת.
3. בקר בתערוכות בולים ולמד מהאוספים המוצגים.
4. הרשם כחבר באגודה בולאית תימאטית.
5. הכן תוכנית ברורה ומאוזנת לנושא האיסוף שלך והשתדל לפתח את האוסף בהתאם לתוכנית זו.
6. חקור חומר בולאי שהונפק בעולם וקנה פריטים בהתאם לידע שצברת.
7. הכן את האוסף לתצוגה באופן ברור, מאוזן ואסתטי.
8. בחן באופן תדיר את דפי התצוגה במטרה לשפר את תכנם, בחומר ובמראה.
9. הצג את אוספך בתערוכות בולים.
10. קבל את הערות השופטים ברוח ספורטיבית והכנס שיפורים בהתאם להצעותיהם.

יודאיקה: במרץ הופיע חותמת "חיי" באיטליה ובמאי 2004 יונפקו בולים משותפים ישראל-איטליה במסגרת "100 שנה לבית הכנסת הגדול ברומא".

שימוש בהדפסי רכב בפיתוח תימאטי

מאת ד"ר יהושע מגר

בפיתוח תימאטי רצוי להשתמש בחומר בולאי מגוון עד כמה שאפשר. אחד מסוגי הפריטים הרצויים הם הדפסי הרכב שעל הבולים, להם תוכן שמתאים לפיתוח התימאטי.

בול יכול להיות עם ציור או מטרת הנפקה בנושא מסוים, אך הדפס הרכב יכול להיות בנושא שונה לחלוטין, ואם הדפס הרכב מתאים לנושא אותו אנו מפתחים יהיה הפריט טוב ומתאים לפיתוח נושא זה.

אתאר כמה דוגמאות מאוסף החקלאות אותו אני מציג.

ב- 1930 הנפיקה ירדן סדרה של 12 בולים עם הדפסי רכב של "מלחמה בארבה" (באנגלית ובערבית).

בולים אלו מראים את המלך, אך בגלל הדפס הרכב הם מתאימים מאוד לפרק "מלחמה במזיקים ומחלות של צמחים".

הרווח שהתקבל ממכירת הבולים שימש למתן פיצוי לנפגע מכת הארבה שהתרחשה באותה השנה בירדן. לשמחתי, השגתי גם בול עם הדפס רכב הפוך – אותו אני מציג ליד בול עם הדפס רגיל.

ב- 1920 הנפיקה סין 3 בולים עם הדפס רכב "למען נפגעי הרעב".

הערך הנקוב בבולים אלו הינו קטן ב- 1 סנט מערכה הנקוב של ההנפקה. 1 סנט זה שימש לפיצוי עבור נפגעי הרעב באחד מאזורי סין.

בבורמה הופיעו ב- 1963 שני בולים (גם הם בנושא חקלאי) עם הדפס רכב "חופש מרעב". אני מציג זוג מאחד הבולים הללו, בו בבול השמאלי יש שגיאה בהדפס הרכב – FREEDOM במקום FREEDOM.

פריפדום במקום פרידום

עוד דוגמה מעניינת הוא הדפס הרכב "שק קפה" אותו הדפיסה קוסטה ריקה בשנת 1922 על בולי ההנפקות של 1910-1921. המטרה הייתה לפרסם את הקפה של ארץ זו.

בבולים שבתמונה כלולה הדפסה ניסיונית של הדפס הרכב (בכחול) ושלישית בולים עם הדפס הרכב שבטעות הודפס הפוך (באדום). פריטים אלו מתאימים מאוד לדפים המתארים את גידול הקפה בדרום אמריקה.

צריך להיזהר בשימוש בהדפסי רכב הפוכים. חלק מהם מופיעים בקטלוגים המציינים שקיימים בולים עם הדפס רכב הפוך (מצאתי הערה כזו לגבי בולי קוסטה ריקה למשל), אך לרוב אין מידע כזה. יחסית לא קשה לזייף הדפסי רכב, ואם יש ספק כלשהו שההדפס מזויף – כדאי לקבל חוות דעת (תעודה) של מומחה.

זיופים יכולים להיות גם לגבי הדפסי רכב רגילים לחלוטין. לדוגמה – בשוק הופיעו בולים עם הדפס רכב של מולדביה על בולי ברית המועצות. הדפס הרכב מראה אשכול ענבים.

בבדיקה שערכתי התברר שבולים אלו זויפו. הדפסי רכב עם ענבים הודפסו במולדביה על בולי ברית המועצות עם ערכים נקובים נמוכים בלבד, ולא הונפק בול עם הדפס רכב של 25.00 (יש על כך מידע בקטלוג מיכל). בתמונה: הבול המזויף, כביכול, עם שגיאה על הבול השמאלי.

והערה לסיום: יש בולים עם ציורים שמצוינים לפיתוח הנושא והדפס הרכב "מסתיר" את מה שאנו רוצים להראות. במקרה כזה יש להשתמש בבול ללא ההדפס.

לדוגמא, בול קולומביה מראה קטיף של קפה.

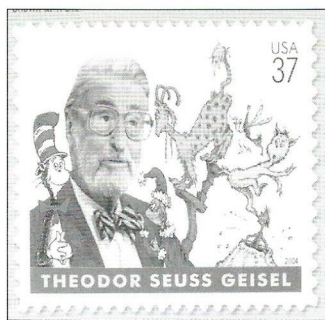
הדפס של "הצלב האדום" במרכזו מסתיר את הציור, ולפיתוח נושא הקפה עדיף למצוא בול כזה ללא הדפס.

בגלל הדפס הרכב שלו, מתאים הבול לפיתוח נושא שקשור ל"צלב האדום".

מהנפקות חו"ל

ארה"ב – ד"ר סוס (מרץ 04), דיסני (יוני 04); פינלנד – חיות יער (אפריל 04)

יפן – בולי "יום המכתב" (יולי 03)

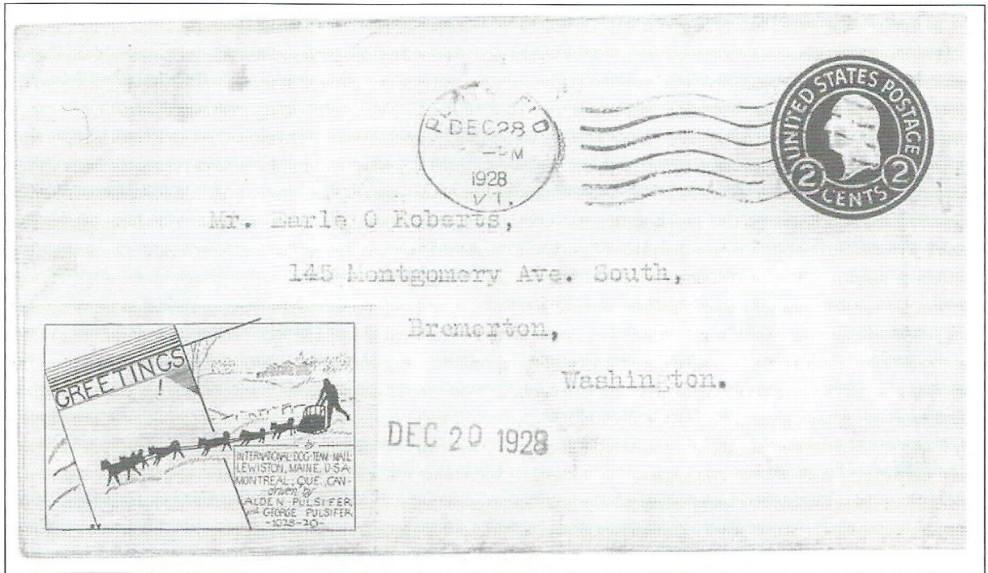

השרות הבינלאומי הראשון של דואר מזחלות – 1928

מאת עו"ד אריק שורץ

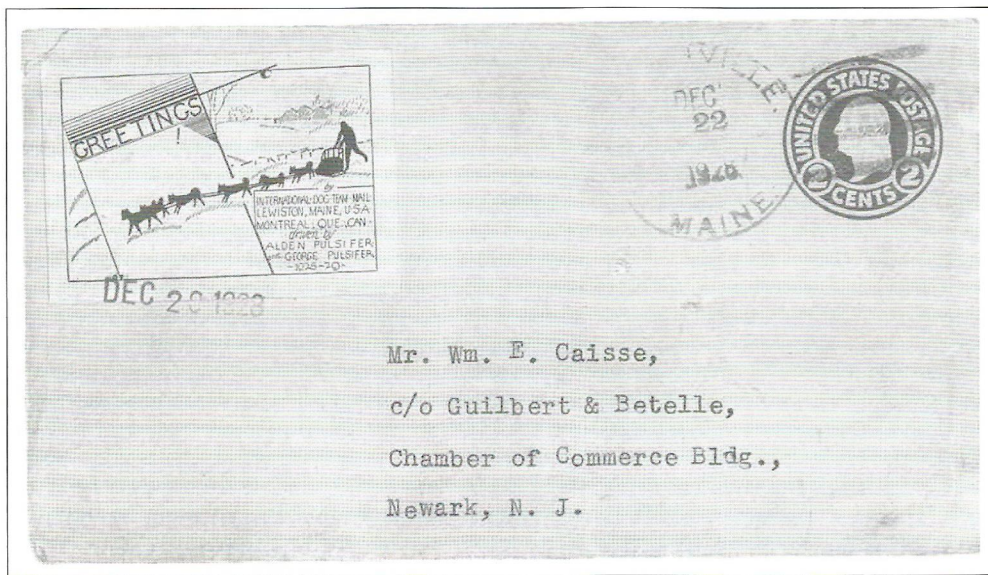
לפני מספר שנים הצלחתי לשים יד על מעטפה מעניינת: לכאורה, מעטפה רגילה משנת 1928, אלא שיש עליה שתי תוספות: פתקית לבנה ועליה ציור של מזחלת כלבים, והכיתוב הבא:

International dog-team mail
Lewiston, Maine, USA
Montreal, Que. Can
driven by
Alden Pulsifer
and George Pulsifer
1928 - 29

התוספת השניה היא חותמת יד של תאריך, בצבע סגול. החותמת הסגולה נושאת את התאריך 20.12.1928, אולם חותמת הדואר על המעטפה היא מה – 28 באותו חודש. שם העיר שעל החותמת לא ברור, אך ברור שזו חותמת דואר ממדינת וורמונט. כתובת הנמען שעל המעטפה במדינת וושינגטון. ובקיצור – כל הפרטים לא הסתדרו יחד בשום צורה.

הסקתי שמדובר בנהג מזחלות שהדפיס לעצמו פתקית, וארגן לעצמו טיול ותו לא. החלטתי שלתצוגה הפריט אמנם לא מתאים, אך נחמד להחזיקו באלבום.

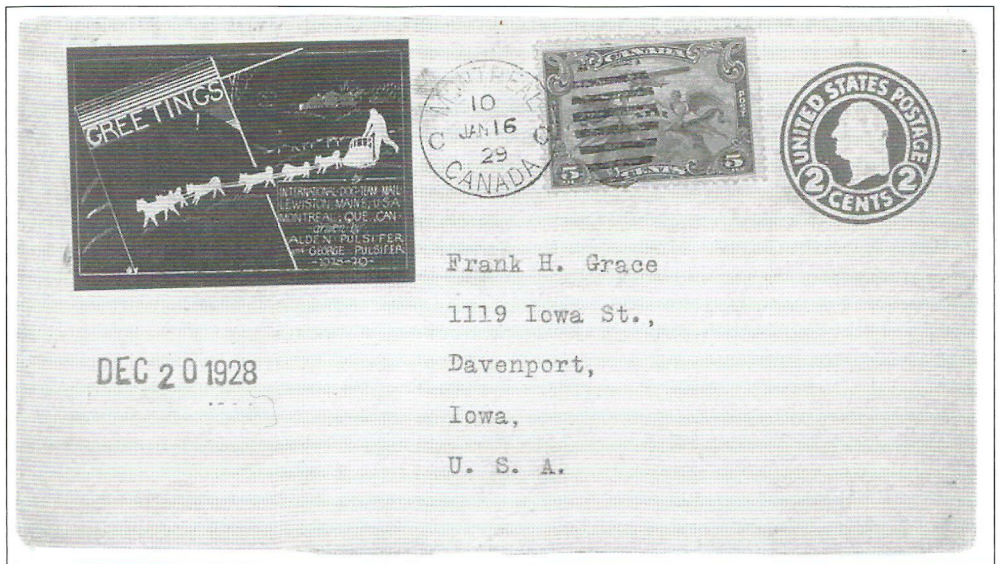

לימים, הגיעה אלי מעטפה נוספת עם אותה הפתקית ואותה חותמת התאריך הסגולה (20.12.1928). חותמת הדואר על מעטפה זו היא מיום 22.12.1928, מעיר במדינת מיין.

עניין זה כבר עורר את סקרנותי: איך מסתדרים החותמות, המקומות והתאריכים? לא הצלחתי למצוא את ההגיון, לא על המפה באטלס ולא במקום אחר. החלטתי להמשיך לחפש מעטפות שכאלו, ולנסות לפתור את החידה.

לא עבר זמן רב, והצלחתי למצוא מעטפה שלישית. זו כבר היתה שונה מקודמותיה: הפתקית שעליה הייתה זהה בצורתה אך בצבע כחול, הביול בערך של 2 סנט שהודפס על המעטפה לא היה חתום, ולידו הודבק בול קנדי בערך של 5 סנט, נושא חותמת דואר של מונטריאול מיום 16.1.1929.

חותמת התאריך הסגולה נשאה את התאריך 20.12.1928, והייתה זהה לחותמות על שתי המעטפות הראשונות. עכשיו הייתה החידה מרגיזה באמת.

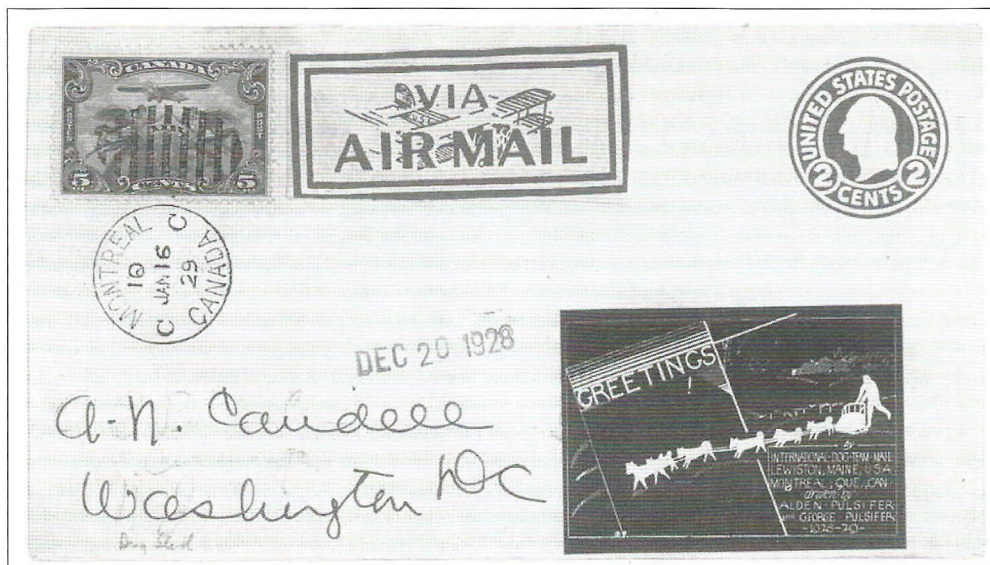
חיפשתי בספרות, באינטרנט ואצל אספנים וסוחרים אמריקאיים וקנדים, אך לא הצלחתי למצוא תשובה. והנה, לפני כמה ימים, קיבלתי מעטפה רביעית, שאליה היו מצורפים כמה קטעי עיתונות ישנים, ובהם סוף סוף הצלחתי למצוא את התחלתה של התשובה.

עשיתי עוד כמה חיפושים בארכיון חברת העיתונות האמריקאית איי.פי, ואני שמח, כמו שאומרים, להעיר כלבים משנתם ולהביא בפניכם את פתרון החידה והסיפור המלא:

אולדן פולסיפר היה ה- Postmaster של העיר לואיסטון במדינת מיין, במהלך שנות העשרים. הוא ובנו (או אחיו) ג'ורג' היו גם חובבי מזחלות, גידלו כלבי מזחלות ועסקו בספורט זה באדיקות רבה. לקראת החגים בסוף שנת 1928 קיבלו היתר משלטונות הדואר האמריקאיים להקים קו דואר מזחלות בינלאומי באופן חד פעמי, מלואיסטון למונטריאול ובחזרה. המסע אמור היה לקחת כששה שבועות.

לאחר הכנות, יצאו השניים לדרך ב- 20.12.1928, לאחר שהדביקו על כל המעטפות שלקחו עימם פתקיות, חלקן לבנות וחלקן כחולות. את כל המעטפות ללא יוצא מן הכלל החתימו בחותמת תאריך פשוטה וסגולה של אותו היום. אגב, אפשר לראות שמדובר באותה החותמת, כיוון שהספרות בה אינן ניצבות בקו ישר, חלקן נמוכות מאחרות, והחיתום על כן יצא ייחודי.

המכתב הראשון שהוחתם היה מכתב שנשלח למוסלי טיילור מבוסטון, נשיא מועדון כלבי המזחלות של ניו אינגלנד. המכתב נבחר באקראי, והיה זה צרף מקרים נדיר שיהיה זה מכתב שנשלח למי שעסק במרוצי מזחלות.

פרט לדברי הדואר היה על המזחלת הציוד הנדרש לשני האנשים שנהגו את נבחרת הכלבים. המזחלת נגררה על ידי ששה כלבים, משקל כל אחד מהם בין 60 ל-70 פאונד.

במישור ובירידות היו אמורים האנשים לשבת על המזחלת, שאר הדרך רצו ליד המזחלת ועזרו לכלבים לעבור את השטח הקשה, כלומר – הם רצו כשליש מהדרך שבין לואיסטון למונטריאול ובחזרה, מאמץ גדול הרבה יותר מהמאמץ הרגיל של דוור המחלק דואר.

הכלב המוביל נצ'וסיק והכלב האחרון איפר נולדו ואומנו באזור הארקטי. הכלבים האחרים היו לוסינג, אובליקף איפונג ו-אוקי, כלביהם של בני פולסיפר.

בעת שהמושל ברוסטר ירה את יריית הזינוק מעל מדרגות בניין העיריה, עמדו לצידו ראש העיר וייסמן, מנהל הדואר בלואיסטון מר בריאנט, מפקד תחנת מכבי האש צ'יף פורטין, מפקד המשטרה המקומית הצ'יף אשטון, ומר פרובנקר, נציג "איגוד נעלי השלג האמריקאי". מספר גדול של חברים ממועדונים מקומיים נכחו כדי ללוות את המזחלת והנהגים בדרכם.

בין דברי הדואר היו מכתבי ברכה לפקידים קנדיים, לראשי הערים ולפקידי העיריות שבדרך ממושל מדינת מיין – מר ברוסטר, ממושל מדינת ניו המפשייר – ספולדינג, ממושל מדינת וורמונט – ויקס, מראש העיר וייסמן, ממנהל הדואר בריאנט ומאחרים.

מועד החזרה המתוכנן ללואיסטון היה השני בפברואר.

המזחלת הגיעה ללנקסטר, ניו המפשייר, בערב ה- 25 בדצמבר מהעיר גורהם, שם עצרה לילה קודם לכן. בדרכם התעכבו הנהגים כמה שעות בדרך שאורכה 25 מייל, כיוון שנהיגה על דרך ללא שלג אילצה את הנוהג, אולדן פולסיפר, להחליף את מחליקי המזחלת. המחליקים הישנים נהרסו על הדרך החשופה. ב- 26 בחודש הגיעו לסט. ג'ונסבורי שבוורמונט.

דואר המזחלות התקדם כמתוכנן. לאחר שעברו את הדרך החשופה ברבע הראשון של המסע, השלג שירד בערב ראש השנה היה מתנה משמיים. המזחלת הגיעה לבורלינגטון בוורמונט, ב- 3 בינואר.

דואר מזחלות הכלבים הגיע למונטריאול ב- 14 בינואר. דברי הדואר שהיו מיועדים להישלח לכתובות בקנדה, נשלחו ללא ביול נוסף. אלו שהיו ממוענים לכתובות בארה"ב היו מתוכננים להישלח בדואר אויר, ועל כן בוילו בבולים קנדיים בערך של 5 סנט נוספים והוחתמו במונטריאול בחותמת יציאה.

מסיבה שאינה ידועה, לא הוחתמו המעטפות במונטריאול ב- 14 בחודש אלא נשלחו ונחתמו ב- 15 או ב- 16 בחודש. סך הכל כלל המשלוח 385 מעטפות.

שתי שאלות נותרו פתוחות: ראשית, מדוע אין מידע על מועד חזרתם של השניים לנקודת היציאה? מן הסתם הייתה גם חזרתם אירוע מיוחד לבני המקום, והיה סביר שיהיו על כך אילו שהם דיווחים.

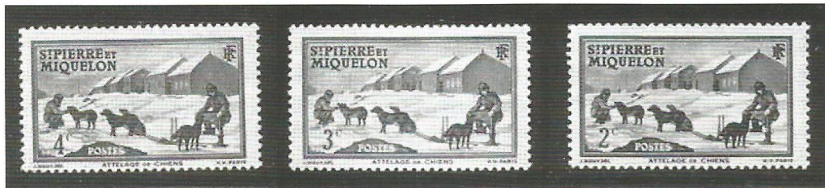
שנית, לא ברור לי עדיין מה ההבדל בין הפתקיות הלבנות והכחולות: ייתכן שהייתה לכך משמעות לצורך מיון, וייתכן שלא היה הבדל מיוחד, אלא פשוט שימוש בשני סוגים שונים באופן אקראי.

מארבע המעטפות שברשותי לא ניתן ללמוד על עניין זה. כך או כך, כיוון שהמסע יצא באישור שלטונות הדואר ונעשה לשם העברת מכתבים אמיתית, מדובר בשרות בולאי לגיטימי ובמעטפות "כשרות" לתצוגה בתערוכה, וכך אכן אעשה.

בולי המלחמה של סן פייר ומיקלון

מאת עו"ד אריק שורץ

איי סן פייר ומיקלון שוכנים לחופה הצפון מזרחי של קנדה, והם טריטוריה צרפתית. בעבר הנפיקו בולים משל עצמם, וכיום הם משתמשים בבולים צרפתיים. רבים מכירים את הבולים המעניינים שהונפקו שם בשנת 1937, ועליהם נוספו הדפסי רכב בשנת 1941, בזמן מלחמת העולם השנייה. יחד עם זאת, מעטים מכירים את סיפורם המעניין של בולים אלו.

ההיסטוריה מלמדת כי סגן האדמירל הצרפתי מוסלייה הגיע ללונדון בספינת אוויר מגיברלטר ב- 30 ביוני, 1940. מוסלייה היה הגבר היחיד במשפחתו ששרד את מלחמת העולם הראשונה, ועמד להיות היחיד מבין חמישים קצינים גבוהים בצי הצרפתי שיענה לקריאתו של דה גול להצטרף למחתרת במלחמת העולם השנייה. הוא נקרא באופן רשמי לעמוד בראש צי צרפת החופשית וצי הסוחר שלה ב-27 באוקטובר 1940. מקור אחד לפחות טוען כי מוסלייה היה זה שהחל להשתמש בצלב לוריאן כדי להבדיל את ספינותיו מאלו של אניות שלטון וישי, למרות שדה גול עצמו טען כי הוגה הרעיון היה דווקא עוזרו, הקפטן ד'ארגליו, שהציע את צלב לוריאן כסמל לכל פעילות צבא צרפת החופשית.

מחלוקת קשה שררה במפקדת צרפת החופשית בלונדון, בין הימניים לבין תומכי החזית העממית השמאלית. כל צד האשים את משנהו בריגול לטובת שלטון וישי. בעת היעדרותו של דה גול מלונדון, כאשר השתתף במשלחת לדקאר, תפסו הימניים את הפיקוד על מנגנון הביטחון של צרפת החופשית ואילצו את גנרל אנדרה לברט הסוציאליסטי לעזוב את התנועה. מוסלייה התערב לטובתו אצל הגנרל ופעל להחזרתו, אך הגנרל סירב להחזירו. בסופו של דבר פוטר גם ראש מנגנון הביטחון שנודע בכינוי "האוורד".

האוורד החליט להשיב מלחמה: הוא "מצא" ארבעה מכתבים שנכתבו כביכול על ידי גנרל רוזוי, הנספח האוירי בשגרירות צרפת בלונדון, שגילו כי מוסלייה הודיע לצרפתים על בואה של המשלחת לדקאר.

על פי המכתבים הבטיח מוסלייה לשלוח את הצוללת סורקוב לנמל שבשליטת וישי וקיבל שוחד על מנת לשכנע מלחים שלא להצטרף לכוחות צרפת החופשית.

המכתבים הועברו למודיעין הבריטי, ומוסלייה נאסר על ידי הסקוטלנד יארד ב-2 בינואר 1941.

רק לאחר שבוע הצליח דה גול לשכנע את הבריטים כי המכתבים היו מזויפים. האוורד והזייפן, אדם בשם קולין הודו במעשה והאדמירל שוחרר. דה גול היה משוכנע כי המזימה כולה בושלה על ידי המודיעין הבריטי ומוסלייה מצידו היה בטוח כי דה גול הוא שעמד מאחורי הפרשה.

מוסלייה עמד במרכזו של משבר נוסף בכוחות צרפת החופשית באמצע ספטמבר 1941. האדמירל החל לחתור תחת שלטון היחיד של דה גול, תוך שהוא מספר לחבריו באדמירליות הבריטית כי לדעתו סובל הגנרל ממגאלומניה. מוסלייה דרש את כינונה של מועצה שהוא ינהל ודה גול יעמוד בראשה. תגובת הגנרל היתה להקים מועצה, ללא מוסלייה כלל. האדמירל איים לעזוב את התנועה ולקחת עימו את כל כוחותיו הימיים, או להעבירם לפיקוד הבריטים. דה גול נתן למוסלייה 24 שעות לחזור בו, אחרת – יחליפו. המחלוקת הקשה הביאה את התערבותם של צירציל ואנתוני אידן, ב-25 בספטמבר הוכרז על הקמתה של מועצה לאומית צרפתית, בנשיאותו של דה גול, ולמוסלייה ניתנה עמדת שליטה על המועצה.

סרבנותו של מוסלייה לא חדלה. בדצמבר ניתנה לו הוראה להוביל כוח משימה קטן מהאליפקס, קנדה, לסן פייר ומיקלון ולשחרר את האיים משלטון וישי. מוסלייה החליט על דעת עצמו להודיע לקנדים ולשגרירות האמריקאית באוטווה על המהלך הצפוי. האמריקאים הביעו התנגדות: באותו היום חתמו על הסכם עם ממשלת וישי על ניטרול השטחים הצרפתיים בחצי הכדור המערבי. מוסלייה הודיע לשגריר האמריקאי כי הוא מבטל את המשימה.

פעם נוספת נתן דה גול פקודה להמשיך בפעולה, והפעם ציית האדמירל. בערב חג המולד 1941 שוחררו איי סן פייר ומיקלון.

תחילה, חלק זה גול כבוד לגיבור השחרור שחזר ללונדון ב- 28 בפברואר 1942. רק אז, החלו העניינים להסתבך. הגנרל הציע שמוסלייה יפקד על כוח המשימה לשחרור מדגסקר, אך ביקש ממנו תחילה לפטר עוזר קרוב שנחשד על ידו בקשירת קשר נגדו. היה זה הקש ששבר את גבו של האדמירל. הוא כינס את המועצה הלאומית ב- 3 במרץ והודיע פעם נוספת כי הוא פורש ולוקח עימו את כל הכוחות הימיים. זה גול ביקש לאסור את מוסלייה אך הבריטים לא נענו לו. האדמירל המשיך וביקש מכוחות הצי שלו לחדול מפעולותיהם. כאן נשברו גם הבריטים, והאדמירל הוחלף באדמירל אובינו ב- 23 במרץ 1942.

מוסלייה חזר לפעילות בתחילת יוני 1943, במהלך המו"מ להקמת ממשלה מאוחדת גולה באלג'יר. הגנרל גירו פחד ממהומות פרו-גוליסטיות, ומינה את האדמירל מוסלייה כראש המשטרה באלג'יר. מאוחר יותר הצליחו גירו ודה גול לפתור את חילוקי הדעות ביניהם, ופעם נוספת נעלם מוסלייה מהבמה הציבורית.

לאחר הפלישה והשחרור של סן פייר ומיקלון בערב חג המולד 1941 בידי כוחות צרפת החופשית בפיקודו של מוסלייה, ולאחר ששלטון וישי חדל להעביר לידיהם כספים, שרר באיים מחסור חמור בכסף, שלא אפשר לתושבים להצטייד במצרכים נחוצים.

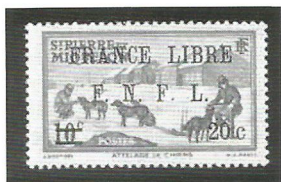
למרות מברקים דחופים שנשלחו לדה גול בבקשה לקבל סיוע חרום של 80,000 דולר לפחות מהקופה המרכזית של כוחות צרפת החופשית, מעט מאוד עזרה הגיעה מלונדון.

המקור הטוב ביותר למזומנים היה אם כן מכירה של בולים עם הדפסי רכב. האחריות למבצע הוטלה על אדם בשם מרסל בנדה, תומך התנועה שעבד בעיתון "לה ז'ור" במונטריאול. אם מתוך חוסר ידיעה ואם מסיבות אחרות פגע בנדה במבצע קשות, ויצר סקנדל בחוגים הבולאיים.

חלק מן הכספים מצאו דרכם לכיסים פרטיים ולא ברור אם כל ההדפסות נעשו בגלוי, או אם נעשו גם הדפסות נוספות בהסתר. כל הבלבול המשיך עד להגעתו לאיים, במרץ 1942, של הנרי גוטייה, בולאי בעל שם ומנהיג תנועת צרפת החופשית באוטוואה.

תחילה נמכרו בולים שערכם בשוק היה 60,000 דולר בערך נומינלי של 7,000 דולר. רק לאחר בואו של גוטייה נמכרו בולים בערך נקוב של 3,000 דולר תמורת 34,000 דולר. סדרה נוספת, שעליה הודפס במיוחד "Oeuvres Sociales" בערך נקוב של 8,000 דולר נמכרה, לדברי מוסלייה, בשם המועצה לעזרה סוציאלית בסכום של קרוב ל- 100,000 דולר.

במשך השנים נוהלו מספר חקירות הן על ידי השלטונות הקנדיים והן על ידי שלטונות סן פייר, אך איש לא הצליח להוכיח אם בנדה היה מעורב בהדפסות חוזרות של הבולים עם הדפס הרכב. מכל מקום, בסופו של דבר הוא גורש מקנדה בחשד לניסיון הונאה בעניין הבולים.

הנפקות אלו גרמו לכאב ראש לא קטן לאספנים במהלך השנים, ובעיקר בשנים האחרונות כשבולים רבים מסדרות אלו עם הדפסי רכב מופיעים במכירות פומביות באירופה וצפון אמריקה. עם חלוף הזמן, עוד ועוד מבין אלו היכולים לשפוך אור על התעלומה הולכים לעולמם.

מרסל הליס כתבה בזמנו מאמר שנקרא "הסיפור מאחורי בולי המלחמה של צרפת החופשית", שהופיע בכתב העת של אגודת הבולאים האמריקאית. במאמר היא מספרת כיצד בעלה שהתלווה לכוחות צרפת החופשית פגש במרסל ב. (היא אינה כותבת את שמו המלא), שעמד לנהל את העיתון המקומי ומונה כאחראי על יחסי הציבור והתעמולה. היא מספרת ש"פעולתו הראשונה הייתה להדפיס את ההכרזה על השחרור, ולשם כך הלך למשרד המדפיס הממשלתי שם מצא ציוד מלא להדפסת בולים, כולל גיליונות בולים מוכנים, הדפסות ניסיון וכיוב'.

למרבה המזל מר ב. היה בולאי והבין מיד את חשיבות הדפסי הרכב כאמצעי תעמולה. לא הייתה אף סדרה אחת שלמה בין כל הגיליונות ומר ב. שהיה אספן בולים בעצמו הבין היטב את הייחוד בהדפסי הרכב בכמויות קטנות. האדמירל (מוסלייה) התנגד נחרצות למסחר בבולים והכריז עליהם כעל בולים בעלי ערך מוקפא...

בינתיים, כשהשמועה על הבולים התפשטה, הוצף משרד הדואר הקטן של סן פייר בהזמנות מסוחרי בולים בארה"ב ומקנדה, והסוחרים הגדולים אף שלחו נציגים מהאליפקס, נובה סקוטיה, וביקשו רשות לעלות לאי. הם המתינו עם מטוסים שכורים – אך האישור לא התקבל. האדמירל לא רצה זרים על האי מטעמי בטחון, ולאחר שהחליט לא למכור בולים לא היה עוד טעם בהגעתם.

במהלך האירועים נזכר בעלי בהוראות שנתתי לו להביא בולים הביתה, אך כעת כבר נזקק לאישור מיוחד להיכנס למשרד הדואר הסגור ולקנות כל מה שיכול היה. כתוספת מיוחדת בשבילי נתן לו מר ב. הדפסת ניסיון של העריך 1.75 פרנק, בגיליון של 25 בולים עם הדפס רכב של העריך 5 פרנק בכתום דהוי במקום האדום הרגיל..."

הדפסות ניסיון אלו אינן ידועות ואינן מתועדות בתיעוד הרשמי של סן פייר. למעשה, אין בנמצא כלל דיווחים על הדפסות נוספות אלו, פרט למכתב ששלח מר פארן למר בילסקי, שניהם סוחרים ידועים של בולי התקופה מסן פייר.

המכתב, שנכתב בשנת 1949 מסופר על מוכר אלמוני שפנה למר פארן, והציע למכור לו כמות בלתי ידועה של הבולים בערכים של 55c ו- 3 פרנק עם הדפס רכב. כיוון שהתעורר ספק לגבי הבולים, הצהיר המוכר האלמוני כי הבולים מקוריים, כיוון שהם "הונפקו באותו הזמן באמצעותו, הואיל והוא עצמו היה זה שנתן לבית הדפוס להדפיס את הדפסי הרכב על הבולים. הוא אינו חושש מבדיקה, ואני סבור שהוא צודק. הוא מעוניין להגיע הנה אם יהיה בידי הכסף במזומן ואם אשלם עבור הנסיעה. הסכמתי לתנאיו..."

נציין כי רשמית, הודפסו רק 27 בולים מעריך 55c, ו- 45 מעריך 3 פרנק. ייתכן שהודפסה כמות מוגבלת נוספת, מאחר והשיירים מההדפסה לא הושמדו עד ספטמבר 1942.

מר בילסקי, בהערותיו המאוחרות לאותו המכתב, כותב כך: "לא חשוב מה שלקח למדפיס, הוא ביקש גם להדפיס יותר מעריכים מסויימים. המדפיס ניגש לציוד ההדפסה שלו וסידר את אותו הפורמט ועשה כפי שהתבקש. אך לא בדיוק אותו הדבר. שום דבר אינו תואם את המקור בדיוק!".

בשנת 1991 הופיעה במכירה פומבית כמות קטנה של טעויות ותשניות צבעים של בולים אלו, ונמכרה במחיר עצום. לא הספקתי לבדוק אותם. האם היו מההדפסה המקורית? כן. בתי מכירות בעלי ניסיון יודעים מה ההבדל בין הדפסה המקורית למאוחרת. אם כך, מה הם אותם הבולים? התשובה פשוטה. הם לא הונפקו מעולם ולא נמכרו לציבור.

בהדפסה, טעויות קורות. הדפס יכול גם לערוך ניסיונות בצבעים בתחילת העבודה. גיליון אחד או שניים כאלו הושמו בצד. טעויות הושמדו, פרט לגיליון או שניים ששם הדפס בצד לתיעוד. טעויות רבות יותר קורות כשהדפס מנסה להדפיס הדפסי רכב על בולים מוכנים. רובן מושמדות. הציבור, הסוחרים קיבלו כולם סדרות נקיות וטובות של הבולים, מהבולים שהונפקו. ואנו יודעים היטב, עד לבול האחרון, מה הונפק. הכל מתועד ברשומות של סן פייר מספטמבר 1941 ופברואר 1942. הטעויות ותשניות הצבעים? הם לא הונפקו מעולם, ואם רק מעט מהם קיים, הם שווים כסף רב."

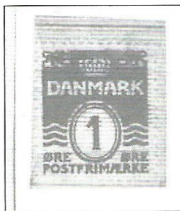
וכך חיה לה התעלומה עד היום. האם המבקר האלמוני בקנדה, ב- 1949, היה מרסל בנדה, שניסה להרוויח כסף מהר ולהעלים? כנראה שלא נדע לעולם.

האינטרנט הוא כלי אדיר לבולאי

ד"ר יהושע מגר

פעמים רבות אני נוכח שהאינטרנט הוא כלי פנטסטי לאספן הבולים. גם לקבלת אינפורמציה בנושאים שונים וגם לרכישות הפריטים הבולאיים.

הנה סיפור קצר, איך נעזרתי באינטרנט על מנת לזהות בדיוק את מהותו של פריט שרכשתי לאחרונה.

לפני זמן מה קניתי דרך אחד מאתרי הבולאות פריט שהוגדר כ"כסף לזמן חירום" ונראה בצילום כבול 1 ore דני מוכנס לתוך עטיפה קטנה, שבגב שלה פרסומת, כפי שמראה התמונה.

הפרסום שבצד האחורי הוא בדנית: Bagermestrenes Rugbrod, ממנו הבנתי רק את הסיומת Brod שהוא במרבית השפות של צפון אירופה – לחם, ולכן קניתי את הפריט. לא ידעתי מה משמעות יתר הפרסום וגם פרטים לגבי תקופת ההנפקה וכד'.

חיפשתי באינטרנט ומצאתי מאמר של יורגן סומוד על סוג כזה של כסף עם בול לזמן חירום.

החלטתי לפנות אליו בדואר אלקטרוני וכתבתי לו שראיתי את מאמרו באינטרנט, ומאחר ואינני יודע דנית אני מבקש לדעת מה המשמעות המדויקת של הפרסומת שעל הפריט, באיזו שנה הונפק וכמה זמן היה במחזור.

כבר למחרת קיבלתי תשובה מפורטת מאוד. התרגום לפרסום הוא - אופה = BAGER, מומחה = MESTER, שיפון = RUG, לחם = BROD.

במילים אחרות, Bagermestrenes Rugbrod פירושו "לחם שיפון של אופה מומחה", אך בעצם הכוונה ללחם שיפון של בית חרושת ללחם הנקרא Bagermestrenes Rugbrodsfabrik שנמצא בקופנהגן.

יורגן סומוד גם הסביר בתשובתו שפריטים עם פרסום ללחם שיפון הופצו החל ב-18.6.1941.

הוא הפנה אותי למאמר נוסף באינטרנט, ממנו למדתי שהונפקו פריטים דומים רבים מאוד עם סוגי פרסום שונים (כמה מהם ראו בצילום המצורף) ובין הפריטים שבמאמר ראיתי גם פריט דומה לזה שרכשתי.

פריטים כאלו שימשו כמטבעות לכל דבר החל מ- 13.5.1941 ועד לסוף 1941, בגלל המחסור שהיה בתקופת המלחמה במטבעות ובכסף קטן.

ללא האינטרנט בירור כה מפורט היה הרבה יותר קשה ולבטח לא יכול היה להיעשות ביום אחד.

על בולי מטבעות – כשהבולאות פוגשת את הנומיסמטיקה, ניתן לקרוא בנושאון 67.

ראיתם **בול** שתוכנו ה**תימאטי** יעניין, לדעתכם, את כולנו?
מצאתם **חותמת** המוסיפה עניין מיוחד ל**אוסף** שלכם, ואתם רוצים לדווח עליה?

יש לכם משהו חשוב לספר לחבריכם ה**אספנים**?

למה שלא תעשו את זה באמצעות "**נושאון**"?
זכרו – "**נושאון**" הוא כתב עת תימאטי שלכם ובשבילכם!

עוד כמה מילים על אדיסון והמצאת נורת החשמל

מאת עוז עזריאלי

נושא האוסף שלי, כפי שיודעים חלק מן הקוראים הוא "החשמל" או "לאור החשמל".

בגיליון 67 של נושאון כתבתי על נורת החשמל וזכויות היוצרים על הפטנט, אשר קשה כיום לדמיין כיצד היו נראים חיינו בלעדיו. במאמרי הקודם בנושא זה כתבתי על שבירת המיתוס של המצאת הנורה על ידי תומס אלווה אדיסון.

העובדות אז סיפרו לי על אנגלי בשם וילאם הנרי סוואן אשר הקדים את אדיסון ב- 15 שנה, והציג בכנס מדעי נורה שפעלה במשך שעות אחדות.

להזכירכם כשנשאל סוואן מדוע לא רשם את נורת החשמל שלו כפטנט, ענה: "התייחסתי לנורת החשמל כאוסף של פיתוחים ידועים ולא ראיתי בנורה ממש חדש"....

שבירת מיתוס זו הטרידה אותי לא מעט למרות שמצאתי את הסיבה לרישום הנורה כפטנט על שמו של אדיסון, ואף פרסמתי גלויה המספרת את החלטתו של השופט וולאס מ- 1880 (שנה אחר רישום הפטנט 1879) על הסיבות שהניעו אותו לרשום את הפטנט על שם אדיסון.

Evansville Journal
EVANSVILLE, INDIANA, TUESDAY MORNING, JANUARY 13, 1880.

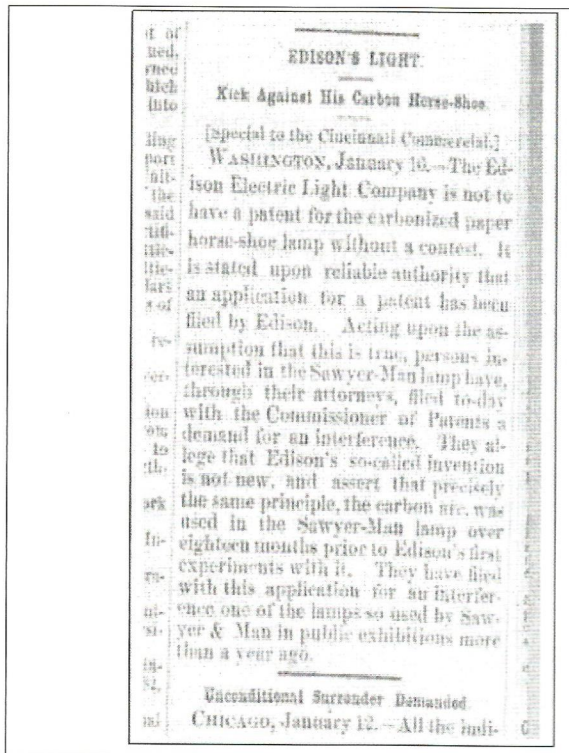
Furious Fusionists.
The Rules of Power Snatched from Their Hands.

AN EXCITING DAY AT MAINE'S CAPITAL.

Gen. Chamberlain Refuses to Recognize Lamson as Governor.

Sharp Tactics of the Republicans.

A BIG BOX OF PEOPLE OF EV
Our Linen
Elegant new Nov
We know just where to find them. Our competitors
tempt to display their old-fashioned, high-priced
renewal and then call to the old clothes man and
Something Unusual

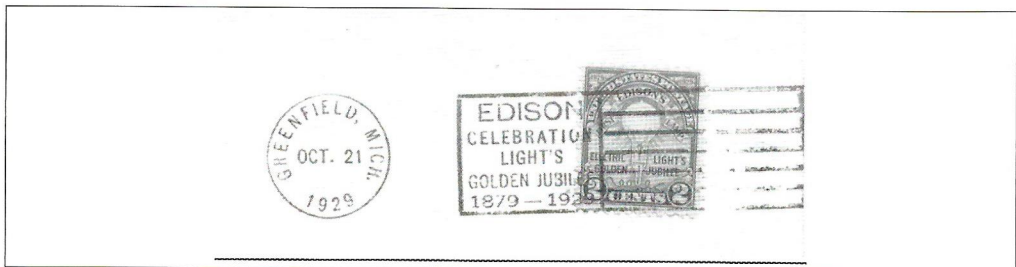
בחודש האחרון התגלגל לידי גליון של העיתון Daily Journal מחודש ינואר 1880 ובו מאמר הנותן תימוכין לאשר ידעתי, ותוספת אחת נוספת, לפיה גם בארה"ב הקדים מפעל Sawyer-Man את אדיסון בשמונה עשר חודשים.

כותרתו של המאמר שהתפרסם ב- 10 לינואר

EDISON LIGHT- Kick Against His Carbon Horse-Shoe

במאמר נכתב בין השאר "חברת אדיסון לתאורה לא תוכל לרשום את נורת נייר הפחם שלה כפטנט ללא תחרות". (לנורה ניתן השם נורת פרסת הסוס משום שצורתו של חוט הלהט הייתה כשל פרסת סוס).

ממקורות מהימנים נמסר שהוגשה בקשה לרישום פטנט ע"י אדיסון, בהנחה שטענה זו נכונה, בעלי עניין בנורה מתוצרת Sawyer-Man פנו לעורכי הדין שלהם על מנת שיבקשו התערבותו של רשם הפטנטים, בטענה שהמצאתו החשה לכאורה של אדיסון אינה חדשה כלל וכלל, וכי קדמו לאדיסון בשמונה עשרה חודש נורות הלהט/קשת של Sawyer-Man, אשר הוצגו בתערוכות ציבוריות לעין כל.

תקציר סמינר שהעביר ד"ר ג'. מורולי,
יו"ר הוועדה התימאטית של פ.י.פ.
לאספני תימאטיקה
בזמן תערוכת הבולים העולמית בנקוק 2003
הביא לפרסום ד"ר יהושע מגר

השתתפתי בסמינר זה והוא תרם לי רבות להבנת הכללים שהוצגו על ידי ד"ר מורולי, ואני מקווה שתקציר זה יתרום גם לאספני תימאטיקה נוספים.

נושא הסמינר : **תצוגה תימאטית – הבנת הכללים על מנת להצליח.**

מטרות הסמינר :

1. להציג את הכללים של בניית תצוגה תחרותית תימאטית.
2. להציג גורמי מפתח לשיפור התצוגה התימאטית.

הבנת הכללים

קיים בלבול רב באשר לכללים לבניית תצוגה תימאטית. ד"ר מורולי הראה שרטוט הממחיש זאת :

יש החושבים שלבולאות התימאטית יש הרבה כללים :

כלל 12 כלל 2 כלל 3 כלל 4 כלל 10

כלל 6 כלל 7 כלל 8 כלל 9

כלל 5 כלל 19

כלל 1 כלל 13

כלל 14 כלל 20 כלל 16 כלל 17 כלל 40

כלל 30 כלל 26 כלל 15

מדוע יש הרגשה כזאת לגבי ריבוי הכללים? הדבר נובע ממספר סיבות :

1. מידע שמפיצים "מומחים" שלא יודעים את הכללים באמת.
2. הבנה לא נכונה של ההנחיות הקיימות.
3. מידע שמופץ משמועות (כמו למשל שאפשר להציג רק שניים מפריט מסוים).

השאלות שנשאלו לעתים קרובות הן :

1. האם אני יכול להשתמש בפריט המסוים?
2. האם אני יכול לצטט את הכתוב בפריט או להשתמש בתמונה לפיתוח הנושא?
3. האם אני יכול להראות חלק מכליל את דבר דואר המסוים ב"חלון"?

ריבוי האפשרויות יצר הרגשה שיש הרבה כללי משנה, כאשר באמת כל הבלבול נובע רק מחוסר תשומת לב לידע הבולאי.

האספן שלא מציג יכול לאסוף מה שהוא רוצה ואיך שהוא רוצה. מה שמעניין את המציג הם הכללים הנוגעים לבניית התצוגה תוך בחירת פריטים אשר ראויים לתצוגה תחרותית.

ישנם רק 5 כללים לתצוגה תחרותית:

כלל 1 : הקונספט שמראה התצוגה.

כלל 2 : בחירת הפריטים, באופן כללי.

כלל 3 : בחירת הפריטים, ביחס לקונספט המוצג.

כלל 4 : בחירת הפריטים – התחום והאיכות.

כלל 5 : פרזנטציה של התצוגה.

כללים אלו נכונים לכל התצוגות הבולאיות (לא רק התימאטיות). על התצוגה להראות קונספט ברור של הנושא המטופל. שם התצוגה חייב לתאר את תוכן התצוגה. הקונספט צריך להיות מתואר במבוא באחת מהשפות הרשמיות של פ.י.פ.

כלל מס' 1 : הקונספט של התצוגה

בתצוגה תימאטית מורכב הקונספט של התצוגה מהחלקים הבאים :

1. שם התצוגה, שצריך לפרט מה מראה התצוגה.
2. תוכנית התצוגה, שצריכה לפרט את מבנה התצוגה על כל מרכיביה. היא צריכה להיות בנויה לפי קריטריונים של הנושא (ללא פרקים המתבססים על סוג הפריט הבולאי או גורם בולאי אחר).

3. הפיתוח שצריך לתאר את הנושא המטופל באופן מעמיק, במטרה לארגן את החומר המוצג בהתאמה מלאה עם התוכנית.

כלל מס' 2 : בחירת הפריטים, באופן כללי

1. התצוגה צריכה להיות מורכבת מחומר בולאי רלוונטי, אשר נתמך בהתאם לצורך בתיעוד ובטקסט.
2. כל פריט צריך להיות קשור לנושא; להציג את המידע הנושאי באופן הברור והאפקטיבי ביותר.

חומר בולאי מתאים הוא כזה שהנפק, היתה כוונה להנפיקו, או נכלל בתהליך ההנפקה, משומש או מתאים לשימוש דוארי, במטרה להעביר דואר או אמצעי תקשורת אחרים; זאת, על ידי גורמים ממשלתיים, מקומיים ופרטיים שהוסמכו לכך על ידי הרשויות (אין בכוונת הסמינר לקבוע מה הפריטים שאינם ראויים לתצוגה תחרותית, לכך יש קטלוגים ומומחים בעלי ידע בולאי מתאים).

המידע הנושאי בו ניתן להשתמש בפיתוח הנושא צריך לנבוע:

- ❖ ממטרת ההנפקה או השימוש של הפריט;
- ❖ מאלמנטים ראשוניים או משניים של התמונה או הכיתוב על הפריט;
- ❖ מאפיינים דואריים אחרים (תוויות דואר וכד').

כלל מס' 3 : בחירת הפריטים, ביחס לקונספט המוצג

1. הפריטים צריכים להיבחר בהתאמה מלאה לנושא הנבחר.
2. הפריטים צריכים להראות המשכיות של הנושא.
3. הפריטים המוצגים צריכים להראות ידע והבנה של הנושא.

תצוגה תימאטית מפתחת נושא בהתאם לתוכנית, תוך הפגנת ידע תימאטי ובולאי באמצעות הפריטים שנבחרו.

ידע כזה צריך לאפשר בחירה טובה ככל הניתן של החומר, תוך ארגונו באופן המתאים ביותר, ולאפשר כתיבה נכונה ומדויקת של הכיתוב התימאטי והבולאי.

כלל מס' 4 : בחירת הפריטים – התחום והאיכות

הבחירה צריכה לכלול את התחום המלא ביותר של החומר הבולאי הרלוונטי, באיכות הגבוהה האפשרית.

כלל מס' 5 : פרזנטציה של התצוגה

הפרזנטציה של הפריטים והכיתוב המלווה צריכה להיות פשוטה, אסטטית ומאוזנת.

היא צריכה לתרום להבנת המידע המוצג ולהראות את רמת הבנת הנושא ואת המחקר האישי של המציג.

אלו הם חמשת הכללים ואין אחרים. כל היתר הן הנחיות שבאות לעזור למציג בארגון תצוגתו.

שיפור תצוגה תימאטית

שלושת גורמי המפתח לשיפור התצוגה הם :

1. ידע תימאטי ובולאי.
2. ארגון התצוגה.
3. חדשנות.

1. ידע תימאטי ובולאי

ידע תימאטי, מדוע הוא חשוב.

ידע תימאטי מאפשר :

- לבנות את התוכנית, כולל קביעת הפרקים, הסעיפים, הדפים וכל הפריטים.
- לבחור את הפריטים המתאימים ביותר ולכתוב את הטקסט המדויק והנכון של המידע התימאטי.
- הוספת פריטים חדשים תוך הרחבת הניתוח והכנסת שינויים בתוכנית ובפיתוח.

הידע הבולאי, מדוע הוא חשוב.

- מאפשר הבנה של העדיפויות בבחירת הפריטים, והחלטות האם ומדוע פריט מסוים יכול להיכלל בתצוגה.
- מאפשר מציאת מידע דוארי לפי ארץ, תקופה, שירות דוארי, משמעות היסטורית, מאפייני שירות (תעריפים, יעדים וכו') וחשיבות בולאית של הפריט.
- מאפשר בירור עם מומחים של התחום המסוים.

- מאפשר בדיקה של מידע בפרסומי הסוחרים וזיהוי של אפשרויות זיוף הפריטים.
- מאפשר הכללה של חומר גבולי מבחינת הגורם המנפיק, סוג הפריט, טיפוס השירות המעורב וכו'.
- מאפשר מחקר בולאי.

השופטים יכולים וצריכים לבחון את המידע הבולאי ואין תפקידם לספקו. הכנת מידע כזה הינו תפקידו של המציג.

2. ארגון התצוגה

שיפור הידע התימאטי והבולאי מאפשרים לשפר את ארגון התצוגה :

- את הפיתוח ניתן לשפר על ידי בחירה נכונה של הפריטים.
- שינויים בתוכנית מאפשרים הרחבה של הנושא, ולאו דווקא, כפי שחושבים רבים, קניית פריטים נוספים עבור תוכנית מסוימת.
- לעתים קרובות מתברר שיש לאספן פריטים שיכולים להתאים כאשר הוא מרחיב את התוכנית ומעמיק בנושא המטופל.
- המאמץ שהשקיע המציג יכול להיות מוצג באופן ברור יותר לקהל ולשופטים. אלו לפעמים לא מבינים למה התכוון המציג וצריכים לחפש את משמעות הפריטים המוצגים.
- הכללת חומר נדיר, אשר מתאים לפיתוח הנושא, יכול לשפר את הניקוד (חומר נדיר שלא תורם לפיתוח הנושא יכול להזיק ולפגוע ברציפותו של הסיפור).

הקונספט של התצוגה צריך להיות מאורגן באופן המראה התפתחות והמשכיות, כך שהדפים והפריטים צריכים להיות מקושרים ביניהם, ללא הפסקות, ללא קפיצות, ללא "חללים" חסרים (הכוונה לרצף והמשכיות בתוך הפרקים, את ארגון הפרקים עצמם קובעת התוכנית).

הפרזנטציה צריכה להיות עקבית, ברורה ואסתטית, כך שארגון התצוגה יהיה "שקוף" למסתכל. יש פריטים שתורמתם לפיתוח הנושא אינו מובן מאליו; פריטים כאלו צריך ללוות בהסבר מתאים.

יש לספק הסברים בולאיים במקומות בהם הם דרושים.

ארגון טוב של התצוגה מראה באופן הטוב ביותר את הרעיונות, את הידע ואת המחקר האישי של המציג לקהל ולשופטים.

ארגון מוצלח של התצוגה יכול להיות מושג על ידי :

- הצגת דף תוכנית המספר לקהל איך התצוגה מאורגנת.
- ראשי פרקים (כולל סעיפי משנה) צריכים לייצג את הפיתוח של הסיפור לאורך כל דפי התצוגה. ראשי פרקים אלו צריכים להופיע בדפים כך שיאפשרו התמצאות קלה להבנת הסיפור (אין צורך לחזור על כל סדרת הסעיפים בכל דף).
- הפריטים צריכים להיות ממוקמים בדף בהתאם להמשכיות הסיפור (ולא לפי קריטריונים הקשורים לטיבם וגודלם של הפריטים, כפי שחושבים "מומחים" למיניהם).
- הכיתוב צריך להיות ישיר וקצר, באופן המאפשר הבנת התרומה התימאטית של הפריט, ולפי הצורך – גם מתן איפיונו הבולאי (בדרך כלל רושמים שני סוגי מידע אלו בנפרד ו/או בכתיב שונה).
- הרצף של הכיתוב צריך להראות באופן ברור את הסיפור כולו.

3. חדשנות

חדשנות – מדוע היא חשובה

החדשנות מפגינה את היכולת של המציג להראות גישה אישית לתוכנית ולפיתוח. הדבר יכול להפוך תצוגה מרצף של פריטים לסיפור מקורי ומעניין.

החדשנות יכולה להתבטא על ידי :

- ❖ העלאת נושאים חדשים שנתמכים בתוכנית ובפיתוח חדשניים.
- ❖ גישות חדשניות לנושאים ידועים, למשל על ידי העמקת הניתוח התימאטי.
- ❖ הוספת אספקטים חדשים לנושאים ידועים תוך הוספת פרקים חדשים.
- ❖ שימוש חדשני בחומר כדי להציג אירועים תימאטיים חדשים.

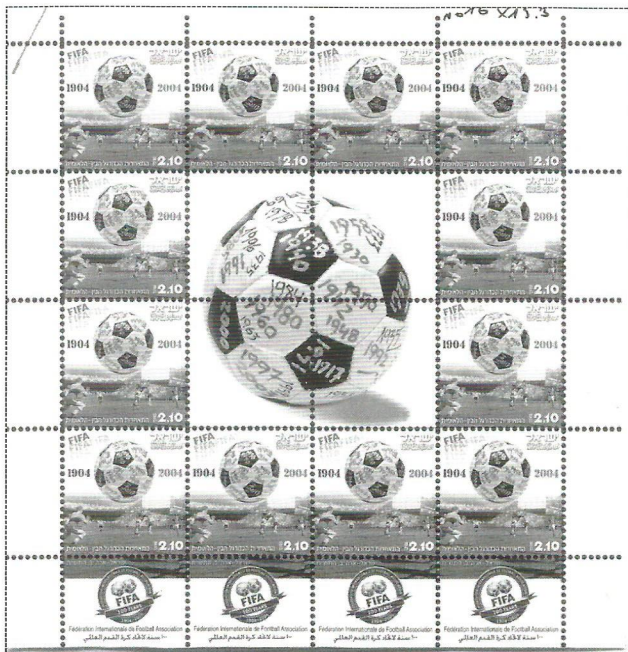
כדורגל

100 שנה להתאחדות הכדורגל הבינלאומית

50 שנה להתאחדות הכדורגל האירופית

השירות הבולאי ינפיק ב- 3 במאי 2004 בול המוקדש ל- 100 שנה להתאחדות הכדורגל הבינלאומית FIFA.

בול נוסף שיונפק באותו יום מוקדש ל- 50 שנה להתאחדות הכדורגל האירופית UEFA.

הבול הישראלי המוקדש לפיפ"א מונפק בגיליון מיוחד בן 12 בולים בערך 2.10 שקלים כ"א ו- 4 תוויות במרכזו היוצרות תמונת כדורגל. בבול תצלום מתוך המשחק הבין-לאומי הראשון של נבחרת ישראל, שבו שיחקה מול נבחרת ארה"ב בניו-יורק, והפסידה בתוצאה 3:1. בתצלום נראה שמואל בן-דרור מבקיע את שער הכבוד לנבחרת ישראל.

הכללתו של ענף הכדורגל במשחקים האולימפיים המודרניים ב-1900, סללה את הדרך להקמתה של פיפ"א - התאחדות הכדורגל הבין-לאומית ב-21 במאי 1904.

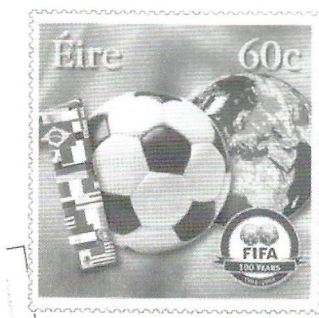
פיפ"א הוקמה בידי ראשי התאחדויות הכדורגל של צרפת, בלגיה, דנמרק, הולנד, ספרד, שבדיה ושווייץ, והייתה מעורבת בעריכת הטורנירים לכדורגל במשחקים האולימפיים ב-1908 וב-1912. הצלחתו של טורניר הכדורגל במשחקים האולימפיים ב-1924 וב-1928 הביאה להקמת המפעל הראשון של פיפ"א – גביע העולם בכדורגל (FIFA World Cup).

אורוגואי, שזכתה במדליית הזהב ב-1928, ארחה את משחקי גביע העולם הראשונים ב-1930. בקונגרס פיפ"א שנערך לאחר מכן נקבע כי משחקי גמר גביע העולם ייערכו אחת לארבע שנים. חוקי משחקי הכדורגל נקבעו על-ידי פיפ"א.

בתחרויות המוקדמות של גביע העולם משתתפות למעלה מ-200 נבחרות לאומיות. נבחרות אלה מתחרות ביניהן במסגרת ההתאחדויות הבין-יבשתיות. גביע העולם הוא מפעל הספורט הפופולרי ביותר כיום בעולם. נבחרת ברזיל זכתה בגביע העולם 5 פעמים. נבחרות גרמניה ואיטליה זכו 3 בו פעמים כל אחת.

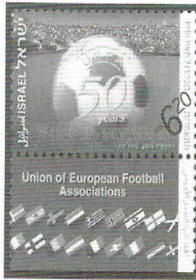
ההתאחדות לכדורגל של ארץ-ישראל הצטרפה לפיפ"א ב-1928, והשתתפה לראשונה במשחקי גביע העולם ב-1934. לאחר הקמת המדינה השתנה שם הארגון ל"התאחדות הכדורגל בישראל". ישראל העפילה למשחקי גמר גביע העולם ב-1970 במקסיקו.

בין הארצות
שהנפיקו
השנה
המוקדשים לפיפ"א
נמצאות
אירלנד
וסן מרינו.

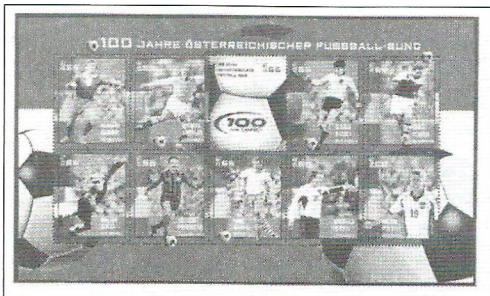
50 שנה להתאחדות הכדורגל האירופית

אופ"א - התאחדות הכדורגל האירופית הוקמה ב-15 ביוני 1954, במהלך משחקי גביע העולם שנערכו בשווייץ. להקמה היו שותפים נציגים של 30 התאחדויות לאומיות, שביקשו לחזק את מעמדה של אירופה בתחום הכדורגל העולמי. המפעל הראשון שהקימה אופ"א היה גביע אירופה לקבוצות אלופות, שבהמשך כונתה בשם "ליגת האלופות של אופ"א". ב-1960 החליטה אופ"א לקיים את אליפות אירופה לנבחרות לאומיות. בין המפעלים האחרים - גביע אופ"א וגביע האינטרטוטו. אחד מציוני-הדרך בחיזוק מעמדה של אופ"א הוא הישגיה של קבוצת הכדורגל הכריזמטית של "ריאל מדריד" בשנות ה-50 ובתחילת שנות ה-60.

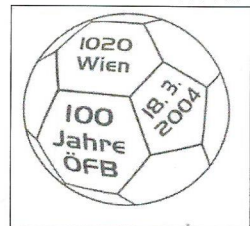
כיום מקיימת אופ"א גם אליפויות לנבחרות נשים ונוער בקבוצות גיל שונות, ואליפות לנבחרות וקבוצות כדורגל באולמות. בנוסף עורכת אופ"א סימפוזיונים והשתלמויות בנושאי הכדורגל.

ישראל נתקבלה כחברה באופ"א ב-1994. כיום חברות באופ"א 52 מדינות, והיא מרחיבה את עיסוקיה גם לתחומים חברתיים כמו המאבק נגד גזענות או עזרה לכדורגלנים נכים. תחת ניהולו של נשיאה לנארט יוהנסון שנבחר ב-1990 נהפכה אופ"א לארגון הספורט היבשתי החשוב ביותר בעולם.

בגיליון בערך 5.50 אירו מופיעים מכוכבי אוסטריה.

אוסטריה הנפיקה ב-18 במרץ 2004 גיליונית זיכרון המוקדשת ל-100 לאגודה האוסטרית לכדורגל.

חידוש בתערוכת הבולים הלאומית "תלאבול 2004":

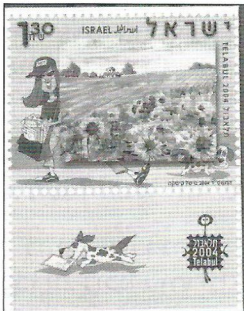
צייר לך בול

אוספי בולים נדירים ופריטים מיוחדים יוצגו בתערוכת הבולים הלאומית "תלאבול 2004" שתתקיים במרכז הקונגרסים בגני התערוכה בתל אביב, בימים 3 עד 6 במאי 2004, בארגון התאחדות בולאי ישראל והשירות הבולאי של רשות הדואר. בתערוכה יוצג מיגוון רחב של בולים ודברי דואר יקרי ערך בנושאים שונים, בהשתתפות נציגים מספרד, מפורטוגל, ומציגים של נושא "ארץ הקודש" (בכל התקופות) מארה"ב, מאנגליה, מדרום אפריקה ועוד.

צייר לך בול

התערוכה מעוררת עניין רב בקרב האספנים המקצועיים וחובבים. פרויקט ייחודי וחדשני יופעל בתערוכת **תלאבול 2004** ויהווה חידוש גדול.

בתערוכה יוכל כל מבקר לצייר לעצמו בול! הציור יסרק למחשב ויודפס כבול לכל דבר בגיליון שלם.

המסגרת של הבול כוללת את הערך הנקוב, שם המדינה ואזור מינימלי של דזורית המוסרת מכתב.

גיליון "צייר לך בול" יעלה כ- 36 שקלים וכל 20 הבולים שבו יהיו תקפים למשלוח דואר לזמן בלתי מוגבל. יש לציין, כי פרויקט זה ייחודי לזמן התערוכה בלבד.

בתערוכה יוצגו קרוב ל- 6,000 דפי תצוגה במדורים של איסוף לפי נושאים, איסוף מסורתי, תולדות הדואר ועוד.

המבקרים בתערוכה יוכלו לראות לראשונה הצעות עיצוב וניסיונות דפוס של בולי דואר עברי – בולי המדינה הראשונים, ללמוד במבט בולאי על הבריגדה היהודית, סיפור דואר הטמפלרים הגרמנים ועוד ועוד.

בין האוספים התימאטיים שיוצגו בתערוכה :

לביא בלאו – משירת הטרובדורים לאופרות.
ז'ק גבור – פרופ' ד"ר אלברט איינשטיין – חייו ופועלו.
אפרת משה – הינשופים.
משה רימר – הרכיכות והאדם
עו"ד אריק שורץ – קדימה! על מזחלות כלבים וכלבי מזחלות.
עז עזריאלי – לאור החשמל.
נעמי קפלר – חיפוש אחר מרפא.
יוחנן מי-רז – להתנהג בבטיחות ולשמור על הבריאות.
יצחק ברק – תולדות התעופה עד 1914.
ד"ר יצחק פורטנוי – רופאים נודעים בתחומים לא רפואיים.
זהר נוי – הסרט מתחיל – נא להתיישב!
לורנס פישר – משואה למדינה והמאבק להשרדות.
פרדריק גרוס – מוסיקה ומוסיקאים בעידן הרומנטי.
נחום שרשבסקי – מאחורי המגן – סיפורה של ההרלדיקה.
אריה לין – פרקים בתולדות היהדות.
ד"ר חיים גלאון – רפואת שיניים.
רונן זינשטיין – המשחקים האולימפיים.
נאום ליבשיץ – ארה"ב – בריה"מ מתחרות לשיתוף פעולה.

מספרד

ברברה חואן – גני עדן במים : האיים.
פרנציסקו גלגוס – כאשר האדמה מתרוממת : ההרים.
אנטוניו ארבולה נוסטה – לכוון מזרח.
לואיז ארגון פנז חוסה – ההרפתקה הימית.
סגונדו הרדיה מצ'דו – כלי רכב – מכוניות.
מרטינז דה לואיז – תנועת הצופים.
רות ורדונז – הציד : מספורט לכלייה.

מפורטוגל

חסינטו ויטור – עולם בעלי החיים זקוק להגנה.

בנוסף לדוכן גדול של השירות הבולאי, ניתן יהיה לרכוש בתערוכה בולים ומוצרים בולאיים מכ- 20 דוכני סוחרים מהארץ ומחו"ל.

מדור הדרכה מיוחד יציג את העולם המופלא של הבולאות כאשר בכל משך התערוכה יערכו סיורים מודרכים לקהל.

הכניסה לתערוכה חופשית

ימים שני עד חמישי 6-3 במאי, בין השעות 12:00 עד 22:00.

הודעות כלליות

הזמנה לאסיפה שנתית, הרצאה ומכירה פומבית

יום ששי 14/5/2004 החל משעה 9:00 בבוקר

הנכם מוזמנים לאסיפה שנתית, הרצאה ומכירה פומבית, אשר יתקיימו ביום ששי, 14 במאי 2004 החל משעה 9:00 בבוקר, במועדון הבולאים תל אביב, רח' הס 16.

לקיום האסיפה במועדה דרושה נוכחות של מחצית מכלל חברי איל"ת. במידה ולא יגיע מספר מספיק של חברים עד לשעה הנקובה, תתחיל האסיפה בשעה 10:00 בכל מספר של חברים.

תכנית האסיפה הכללית :

התכנסות, מפגש חברים.	09:00
בחירת יו"ר ומזכיר האסיפה.	09:30
דו"ח יו"ר איל"ת	
דו"ח מזכיר איל"ת	
דו"ח כספי של גזבר העמותה לשנת 2003	
דו"ח ועדת ביקורת	
דיון פתוח על הדו"חות.	
אישור הצעת תקציב העמותה לשנת 2004.	
דיון חופשי ושונות.	
הרצאה בולאית קצרה	11:00
מכירה פומבית	11:30

כל חברי האגודה מוזמנים להשתתף במפגש זה. אנו מקווים שתיווצר אווירה נעימה וחופשית, עם גישה לעיון ולמימוש בכל פריט שיוצג למכירה.

חברים המעוניינים להביא פריטים למכירה מתבקשים להקדים להגיע ב- 9:00 בבוקר לכתובת הנ"ל. הפריטים צריכים להיות עטופים בעטוף שקוף בצירוף תיאור קצר ומפורט של שורה אחת או שתיים, כולל מחיר התחלתי. כל פריט יימכר למי שהציע את המחיר הגבוה ביותר. תיאור כל פריט הוא באחריות המוכר. במקרה של אי דיוקים יוחזר הפריט למוכר.

חברים המעוניינים לרכוש בפריטים במכירה יצטיידו במזומנים או בפנקסי שיקים. לידיעתכם: האגודה גובה 10 אחוזים עמלה מכל מוכר – הקונים פטורים.

תזכורת לתשלום דמי חבר לשנת 2004
למי שעדיין לא שילם וקיבל הודעת תשלום

נודה על משלוח דמי החבר לשנת 2004
80 שקלים למבוגר
40 שקלים לנוער עד גיל 18

את דמי החבר יש לשלוח **שלמה וורגן**, גזבר איל"ת, **לכתובתו החדשה**
רח' ברנשטיין 31/22 ראשון לציון 75503.
טלפון: 066-855951 (רק בשעות הערב המקובלות).

חברים חדשים

האנשים ששמותיהם רשומים להלן הגישו בקשה לחברות באיל"ת. חבר האגודה המתנגד לקבלת מי מהם לחברות האגודה, יפנה לוועד תוך חודש מפרסום הביטאון.
498. פולג שבתאי, כרמיאל.
499. לוינסון שמואל, נוה אלון 26/4 רחובות 76455. אוסף יודאיקה, תעופה צבאית.

חידוש חברות

354. הסקין רפאל, ששת הימים 2/9 כפר סבא 44249. אוסף יודאיקה.

תודות

לאלי ולינסקי – על תרומת תקבול מהמכירה הפומבית של איל"ת

איל"ת משתתפת באבלה הכבד של משפחת קופרמן
על מותו של חברנו
ברוך קופרמן ז"ל
ירושלים

מעוניינים להציג בתערוכות (החל ממסגרת בודדת)?

אספנים המעוניינים לשמוע קצת יותר על פן נוסף זה של איסוף בולים, מוזמנים להתקשר לזהר נוי ולהשאיר פרטיהם, ואנו נשמח לארגן כנס מיוחד לשם כך בעתיד הקרוב, כולל אפשרות למפגשי הדרכה במסגרת תערוכת **תלאבול 2004**.

רשימת אגודות תימאטיות מתמחות

באגודה האמריקאית לבולאות תימאטית חברות אגודות לנושאים שונים. הנה רשימה חלקית שלהן. פרטים נוספים וכתובות אימייל גם דרך <http://www.americantopicalassn.org/units.htm>

ארכיאולוגיה (העולם העתיק) - דמי החבר – 18 \$ לשנה. לכתוב ל-
Eileen Meier, POB 369 Palmyra, VA 22963 USA

אסטרונומיה - דמי החבר – 10 \$ לשנה. לכתוב ל-
George Young, POB 632, Tewksbury, MA 01876-0632 USA

אופניים - דמי החבר 30 \$ (אוסטרלי) לשנה. לכתוב ל-
Tony Teideman, POB 90, Baulkham Hill, NSW 1755 Australia.

קפטיין קוק - דמי החבר – 19 \$ לשנה, לכתוב ל-
Brian Sandford, 173 Minuteman Dr., Concord, MA 01742 USA.

חתולים - דמי החבר – 10 \$ לשנה, לכתוב ל-
Mary Ann Brown, 3006 Wade Rd. Durham, NC 27705 USA

שחמט - דמי החבר – 21 \$ לשנה, לכתוב ל-
Anne Kasonic, 7625 County Rd. 153 Interlaken NY 14847 USA

כריסטמס - דמי החבר – 22 \$ לשנה, לכתוב ל-
Lynda Lawrence, 312 Northwood Dr. Lexington KY 40505-2204 USA

כריסטופר קולומבוס - דמי החבר – 20 \$ לשנה, לכתוב ל-
Joseph Scafetta, 7011 Roundtree Rd. Falls Church, VA 22042 USA

DOSSU JOURNAL

כלבים - דמי החבר 10 \$ לשנה, לכתוב ל-
Dogs on Stamps Study Unit (1970): All
Morris Raskin, 202A Newport Rd., Monroe Township, NJ 08831-3920
USA

מדע כדור הארץ - דמי החבר – 24 \$ לשנה, לכתוב ל-
Fred Klein, 515 Magdalena Ave. Los Altos CA 94022 USA

אירופה - דמי החבר – 16 \$ לשנה, לכתוב ל-
Donald Smith, POB 576 Johnstown PA 15907-0576 USA

גולף - דמי החבר – 12 \$ לשנה, לכתוב ל-
Ron Spiers, 8025 Saddle Run, Powell, OH 43065 USA

גרפיקה - דמי החבר – 23 \$ לשנה, לכתוב ל-
Bruce Johnson 115 Raintree Dr. Zionsville IN 46077-2012 USA

עתונאים משוררים וכותבים - דמי החבר – 10 \$ לשנה, לכתוב ל-
Lee Straayer POB 6808 Champaign IL 61826 USA

אומנויות ואומנויות הבמה - לכתוב ל-
H. Ruth Richards, 10393 Derby Dr. Laurel MD 20723 USA

מינרלים - דמי החבר – 15 \$ לשנה, לכתוב ל-
George Young, POB 632, Tewksbury, MA 01876-0632 USA

פרוקי רגליים (חריקים) - דמי החבר – \$15 לשנה, לכתוב ל-

Fran Hammond, 1511 Coronado Ave. Cortez CO 80321

מגדלורים - דמי החבר – \$20 לשנה, לכתוב ל-

Dalene Thomas, 8612 West Warren Lane, Lakewood CO 80227-2352 USA

מפות - דמי החבר – \$18 לשנה, לכתוב ל-

Alf Jordan, 156 West Elm St. Yarmouth ME 04096 USA

מסכות - דמי החבר – \$7.50 לשנה, לכתוב ל-

Carolyn Weber, 1220 Johnson Dr. Villa 104 Ventura, CA 93003-0540us

הבונים החופשיים - דמי החבר – \$16 לשנה, לכתוב ל-

Otto Steding 610 Maple Trace Dr. Cincinnati OH 45246 USA

רפואה - דמי החבר – \$18 לשנה, לכתוב ל-

Frederick Skvara, POB 6228 Bridgewater, NJ 08807 USA

נפוליאון דמי החבר – \$16 לשנה, לכתוב ל-

Ken Berry, 7513 Clayton Dr. Oklahoma City, OK 73132 USA

נפט - דמי החבר – \$15 לשנה, לכתוב ל-

Feitze Papa, 922 Meander Dr. Walnut Creek, Ca 94598-4239 USA

רכבות - דמי החבר – \$15 לשנה, לכתוב ל-

William Senkus, POB 4584 Walnut Creek, Ca 94596-4584 USA

דת - דמי החבר – \$24 לשנה, לכתוב ל-

Verna Shackelton, 425 North Linwood Ave. #110, Appelton WI 54914-3476

צופים דמי החבר – \$24 לשנה, לכתוב ל-

Lawrence Clay, POB 6228 Kennewick WA 99336 USA

כלי שיט דמי החבר – \$20 לשנה, לכתוב ל-

Robert Stuckert, 2750 Highway 21 East, Paint Lick KY 40461 USA

חלל - דמי החבר – \$16 לשנה, לכתוב ל-

Carmine Torrisi, POB 780241 Maspeth NY 11378 USA

ספורט - דמי החבר – \$20 לשנה, לכתוב ל-

Margaret Jones, 5310 Lindenwod Ave. St. Louis MO 63109 USA

SOS Signal

בולים על בולים - דמי החבר – \$14 לשנה, לכתוב ל-

Alf Jordan, 156 West Elm St. Yarmouth ME 04096 USA

אוו"ם - דמי החבר – \$30 לשנה, לכתוב ל-

Blanton Clement Jr. POB 146 Morrisville PA 19067 USA

תחנות רוח - דמי החבר – \$12 לשנה, לכתוב ל-

Orville Tysseling, 6125 Tea Garden Circle, Dayton OH 45449-3013 USA

נשים - דמי החבר – \$12 לשנה, לכתוב ל-

Hugh Gottfried, 2232 26th St., Santa Monica, CA 90405 USA

100 שנה למגדלי שעון עותמאניים בארץ ישראל

במסגרת תערוכת הבולים הלאומית **תלאבול 2004** יונפקו סדרה מיוחדת של 5 בולים, תווית ביול, קונטרס בולים מהודר מיוחד, וסדרה של גלויות מירב המוקדשים למגדלי שעון עותמאניים בישראל.

מגדלי השעון בארץ ישראל נבנו לציון 25 שנה לשלטון של הסולטן העותמאני עבדול חמיד השני, שחל בשנת 1900. לרגל האירוע, נבנו למעלה מ-100 מגדלי שעון ברחבי האימפריה העותמאנית.

בהקמת מגדלי השעון, ביקש הסולטן להטביע חותם אישי, וכנראה להעביר מסר של דייקנות וקידמה, מעין אות לכניסת תורכיה לעידן המודרני האירופי. המגדלים הוקמו בערים הגדולות והחשובות, תמיד במרכזיהן, בדרך-כלל, סמוך למוסדות שלטון או על גבי מבנים היסטוריים. הם נבנו מאבן מקומית ובעיצוב לא אחיד.

יהודה לבנוני, גיאולוג וגיאוגרף על פי השכלתו הפורמלית, טייל ותיק בארץ ישראל, מחפש במיוחד את ספורי המקום ונפלאותיו, פינות סתר וסודות החבויים בהן. איש חיל מודיעין, סגן אלוף במילואים, אחרי שרות רב שנים בצבא הקבע, בו הגיע למקומות הנידחים והניסתרים בארץ. לבנוני, אספן בולי ישראל גם בגילגוליה הקודמים: שלטון העותמאנים והמנדט הבריטי. אספן ספרים וגלויות קדומים העוסקים בהסטוריה של ארץ ישראל. את האספנויות שהוזכרו, שילב עם תחביב נוסף – הצילום, לחקר חידת מגדלי השעון התורכיים בארץ ישראל (וגם על פני האימפריה העותמנית כולה).

חקר מגדלי השעון הניב 3 תערוכות צילום (בשנת 2001 בגלריה במגדל שלום בת"א, בשנת 2003 במוזיאון עוקשי בעכו העתיקה ובשנת 4 - 2003 במוזיאון אמנות האיסלאם בירושלים). ב- 2003 יצא לאור סיפרו של לבנוני "למי צלצלו השעונים?", על מגדלי השעון התורכיים בארץ ישראל. בספר מוצג המחקר, בתמונות ומיסמכים קדומים, בצילומים עדכניים מרהיבים, כל זאת בליווי לירי-שירי. לתערוכות הוזמנו מנהל השירות הבולאי הפורש יינון ביילין, מ"מ מ. השירות הבולאי הנוכחי יעקב וידס ויצחק

גרנות אשר על ייצור הבולים. התוצאה: סדרה מרהיבה של 5 בולי מגדלי השעון שיונפקו לקראת תערוכת הבולים הלאומית **תלאבול 2004**.

מספר יהודה לבנוני: "בגיל 5-4 בקרתי, לראשונה, במגדל השעון של יפו. אבי לקח את אחי ואותי, להראות לנו את יפו הערבית, המאיימת עד לא מכבר, ההרוסה ומוזנחת בחלקים רבים. אבא ידע לספר על לחימת האצ"ל בשכונת מנשייה, על פצוץ ארמון הסראיה העותמני בככר השעון, בידי לח"י ועל כיתור והכנעת העיר בידי ההגנה, מבצע בו השתתף אף שלא היה עוד צעיר. יחסו של אבא ליפו, היה מורכב: אויב ואוהב, שובה ונשבה בקיסמה... טיילתי רבות ביפו, מנסה ללמוד את כל צפונותיה. הדרכתי סיורים ביפו, מופתע תדיר מהגרסאות השונות בספרות ובמדריכי הטיולים, לגבי כל אתר".

"על פי השלט הנצב לידו, הוקם המגדל ביפו ב- 1906 במלאת 30 שנה למלכות הסולטן. 20 מ' משם - שלט אחר: המגדל הוקם ב- 1906 במלאת 25 שנה לעלות הסולטן על כסאו. ולפי מפות יפו העתיקה, הוא נבנה ב- 1901... בחשאי, כל הפתרונות אינם נכונים..".

100 שנה למגדל השעון ביפו

ביום 4/10/1900 פורסם בעיתון הלונדוני "היהודי": "ביום השבת ז' אלול (תר"ס) [1.9.1900] הוחג בארצנו חג יום מלאת חמש ועשרים לעלות הדר הסולטן על כסא מלכותו [...] בבוקר הונח אבן היסוד למגדל לשעון העיר [...] ". אם כך, אבן הפינה הונחה בחג 25 שנה למלכותו ב- 1/9/1900.

ב- 1901 צולם המגדל בידי הצליין ד. אלמנדורף, והוא בן 2 קומות בלבד. במדריך בדקר לתיירות משנת 1904, מוזכר לראשונה המגדל, כאתר לביקור. המגדל נחנך, אם כן, בשלהי שנת 1903 או תחילת 1904 ועתה מלאו לו 100 שנה.

השלמתו התעכבה שנתיים-שלוש שנים, כנראה בשל מגיפת הכולירה שהשתוללה אז בארץ ישראל ובעיקר ביפו (בית הקברות ברח' טרומפלדור הוקם עקב המגיפה, הרחק מיפו והרבה לפני הקמת תל אביב).

התמזל מזלי, אומר לבנוני, והחוקרים שעסקו בנושא, לא ניסו לפתור את החידות, מכיוונים שונים: בספרות ובעיתוני התקופה, בצילומים וגלויות קדומות ובפענוח הכתובות העותמניות והערביות החקוקות ע"ג המגדלים.

כמה מגדלי שעון נבנו בארץ ישראל לכבוד הסולטן? חלק מהעוסקים בנושא מזכירים שלושה: ביפו בירושלים ובעכו. חוקרים אחרים מוסיפים את המגדלים בשכם ובצפת. אך קיים מגדל שעון גם בחיפה וכנראה גם בנצרת... אפילו השאלה מתי חולפות 25 שנים, מתי חוגגים מחצית היובל, אינה פשוטה ומובנת מאליה.

הסולטן עלה על כס מלכותו בתאריך 1/9/1876. מדוע, אם כן, מציינים חוקרי ועיתוני התקופה, את יום 1/9/1900 כחג מחצית היובל למלכותו? הרי עברו רק 24 שנים! היכן השנה שהלכה לאיבוד?

מהי שנת אלף תתל"ט המופיעה כתאריך בלעדי בעיתון "השקפה" שערך אליעזר בן-יהודה?

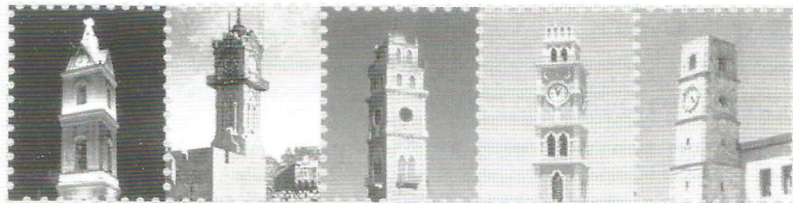
מהי הספירה ה"רומית" החקוקה ע"ג המגדל בשכם? האם ספירה זו מתיחסת גם למגדל בחיפה?

וכשהחל המחקר להניב פירותיו צפו ועלו חידות נוספות: בכתובת החקוקה ע"ג המגדל בחיפה, מסופר שנבנה לרגל

הסולטן העותומני עבדול חמיד השני
בתפקיד סולטן 1876-1909

חג 25 שנות שלטון הסולטן, אך מצויינת שנת הבניה: 1316. אם שנה זו הינה עפ"י ההיג'רה, הרי קודמת בניתו למגדלים האחרים שנבנו לכבוד אותו אירוע. אולי השנה הינה עפ"י ספירה אחרת? **מדוע נבנה המגדל בירושלים 7 שנים אחרי כל האחרים?** **למה התעכבה חנוכת מגדל השעון ביפו?** האם המגדל שנבנה מעל הסראיה בנצרת, הדומה ארכיטקטונית למגדלים בעכו ובחיפה, ומבחינת מיקומו דומה למגדל בצפת, והמכונה בפי שכניו: "מגדל השעון", הוא אכן מגדל שעון? ואם כן, מתי נבנה, ולכבוד מי?

כמאה מגדלי שעון הוקמו ברחבי האימפריה לרגל שנת ה-25 לסולטן העותמני עבדול חמיד השני, שבעה מהם - בארץ ישראל. מדהים, מאה מונומנטים מגלומניים לכבודו של איש אחד, שליט אימפרית ענק מתפוררת, "הגוסס על הבוספורוס". רוב המגדלים עומדים על תילס הרבה אחרי הסתלקות הסולטן, זמן רב אחרי ביטול הסולטנות. גלעד לדורות, פורצים אל מעבר לגבולות הזמן, אך נושאים בחובם היפוכו של דבר, את מד הזמן - השעון.

לבנוני מספר כי ביקר עד כה ב-68 מגדלי ברחבי האימפריה העותמנית, ביניהם במגדל השעון של ביירות. "לבטח עוד אבקר במגדלי השעון של דמשק ובגדד. ראיתי את ארמונותיו, את מקום הולדתו, מקום כליאתו ואתר קבורתו. אך טרם פיצחתי את תעלומת מגדליו..."

הסולטן **עבדול חמיד השני** (1842–1918) הוכתר ב-1 בספטמבר 1976. בניגוד לקודמיו, הדגיש את היותו ח'ליף – "המחליף" של הנביא מוחמד, ועורר את הרוח הפן אסלאמית ברחבי האימפריה העותמנית. הסולטן נודע בעריצותו. הוא הקים מנגנונים חשאיים שהבטיחו את ביטחונו מבפנים ודיכא באכזריות תנועות לאומיות במקדוניה, בכרתים ובארמניה. כבר בראשית העלייה הראשונה הגביל הסולטן עליית יהודים לארץ ישראל ומנע רכישת קרקעות. ב-1901 הציע לו הרצל את סיוע התנועה הציונית בפירעון חובותיה של טורקיה תמורת התיישבות יהודים בארץ ישראל והקמת אוטונומיה, אך נדחה. הישגיו של עבדול חמיד השני ניכרים בתחום החינוך - בימיו הונחה תשתית לחינוך יסודי ותיכון והוקמה אוניברסיטת איסטנבול; בתחום התחבורה - בימיו נבנתה רכבת ה"אוריינט אקספרס" מווינה לאיסטנבול (1888), ובתחילת המאה ה-20 נחנכה הרכבת החיג'אזית מדמשק למדינה, "רכבת העמק" מחיפה לדרעה, הייתה אחד מסעיפיה. ב-1909 הודח הסולטן בידי "הטורקים הצעירים". הוא הוגלה לסלוניקי ואח"כ נאסר בארמון ביילרביי שעל הבוספורוס, שם חי עד מותו ב-1918.

כמאה מגדלי שעון הוקמו ברחבי האימפריה לרגל שנת ה-25 לסולטן, מהם שבעה בארץ ישראל. חמישה מהם יופיעו בבולים עם פתיחת תערוכת הבולים הלאומית **תלאבול 2004**. המגדל הראשון נבנה, ככל הנראה, בחיפה; המגדלים בצפת, בעכו ובשכם נחנכו בחג שנת ה-25 לעליית הסולטן לכס מלכותו, ב-1 בספטמבר 1900; אבן הפינה למגדל ביפו נורתה בתאריך זה אך בנייתו נפסקה והוא נחנך אחרי כשלוש שנים; המגדל בירושלים, נבנה אחרי כל האחרים והוא היחיד שהוסר ואינו קיים עוד; בנצרת מצוי כנראה, מגדל השעון השביעי שהוקם בארץ ישראל, לכבוד הסולטן התורכי.

חיפה

מסגד אל-ג'רינה (הגורן הקטן) היה מסגד ראשי לערביי חיפה עד למלחמת השחרור (כיום ליד בית צים וקריית הממשלה). בחזית המסגד נבנה מאבני כורכר מגדל שעון מרובע בן שש קומות מעוטרות. בקומה הרביעית הוצבו שעונים בעלי ספרות ערביות שפנו לארבע רוחות השמים. כיום, לא נותר במגדל אף לא אחד מהשעונים המקוריים, וקבוע בו, רק לוח ספרות לטיניות, שריד משעון שהותקן מאוחר יותר. מעל לקומה העליונה נבנתה כיפה ועליה חצי הסהר המוסלמי. הכניסה הראשית לחצר המסגד עוברת דרך קומת הקרקע של המגדל. בתצלום: גלוית דואר שנשלחה בדואר הצרפתי בשנת 1906 בה נראה מגדל השעון בחיפה במלוא הדרו, מעל פתח הכניסה למסגד אל-ג'רינה. בצד ימין נראה המינרט של המסגד. מעצב הגלויה שגה בכותרת "מינרט חיפה" למעשה הוא התכוון למגדל השעון. ספרות השעון ערביות,

עיתורים בכל קומה. כתובת חקוקה מעל השער. מוט מתכת דקורטיבי ("עלם") בראש המגדל. מעל הכתובת, בפתח העגול, עיטור מגן דוד שהוסר ברבות השנים. המסגד סמוך לשפת הים. רק בתקופה הבריטית ייבשו רצועה מהים לבניית הנמל החדש (מאוסף ירימון)

על פי הכתובת המוצבת מעל לשער, נבנה המגדל לרגל חג שנת ה-25 לשלטון עבדול חמיד, והתאריך המצוין בו הוא שנת 1316 כנראה להיגירה, היא שנת 1898/9. אם כך, בניית המגדל הקדימה בשנה תמימה את האירוע. אך יתכן שהשנה החקוקה הינה עפי ספירה אחרת (שתזכר בסקירת המגדל בשכס). סמוך למסגד ולמגדל, ניצב עד מלחמת השחרור, ארמון הסראיה העותמני. להסטוריה הומור מיוחד, במקום זה נבנה לאחרונה גורד שחקים, בית משרדי הממשלה בחיפה, הסראיה המודרנית... בשנת 2002 עבר המגדל שיפוץ יסודי, אך עדיין הוא נטול שעונים.

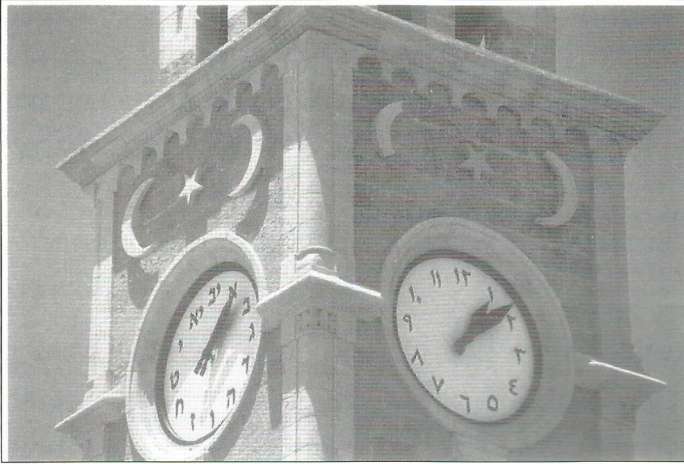

עכו

מגדל השעון בעכו הוקם ב-1900 מעל פתח הכניסה לחאן אל-עומדן, היפה בחאנים של ארץ ישראל. הוא נבנה מאבן כורכר ומתנשא לגובה שש קומות מעל לקומתו השנייה של החאן. כרכוב אבן מפריד בין הקומות. הקומה הרביעית גבוהה מהאחרות ומעוטרת במיוחד, והותקנו בה ארבעה שעונים. מעל לשעונים, שני חצאי סהר וכוכב, הסמל העותמני (משופר). בקומה הראשונה והרביעית נבנו מרפסות ומעקי אבן מסוגננים שאינם קיימים עוד. בראש המגדל שיניות הבולטות ככתר. בחזית המגדל נקבעו שלושה לוחות גיר. הכתובות החקוקות בהם בטורקית-עותומנית ובערבית מצביעות בוודאות על מועד בניית המגדל: "כבוד הוד מעלתו

נושא הסולטנות אלעזיז עבד אל-חמיד חאן השני – סולטן הסולטנים של התקופה והמייטיב לאומתנו. הושלמה בנייתו של השעון המהולל לרגל חלוף עשרים וחמש שנה לעלות סולטננו לכס החליפה, כפאר וכבוד לו [...] 1318" (שנת 1900 לספירה הנוצרית). בשנות ה-50 נשלחו השעונים לתיקון בצרפת אך נשכחו ונעלמו.. במאי 2001 הותקנו במגדל שעונים חדשים, ביוזמת גנת של גן העשרה, גב' אפרת סרברו.

השעונים החדשים
מסמלים את עכו כעיר
שלוש הדתות: לשעון
אחד- אותיות עבריות,
לשני- ספרות ערביות,
לשלישי- ספרות
לטיניות ולרביעי-
ספרות רגילות.
בטקס רב רושם כונה
המגדל - "מגדל
השלום".

מגדל השעון של עכו לכה בשלושה מבולי ישראל: בסדרת "דאר אור" 1960,
בסדרת "מנוף הארץ" ובסדרת "נמלים עתיקים".

יפ

ב-ז' באלול תר"ס, 1
בספטמבר 1900, נורתה
אבן הפינה למגדל השעון
ביפו. השבועון "היהודי"
שראה אור בלונדון
בעברית, תיאר את
האירוע בגיליונו מ-27
בספטמבר 1900
(התקשורת לפני מאה
שנה היתה קצת שונה, על
אירוע שהתקיים ב-1
בספטמבר – נכתב אחרי
חודש בלשון עתיד...):

גלוית דואר המראה את טקס חנוכת מגדל השעון
(כנראה בשנת 1903/4). הגלויה נשלחה בדואר בתאריך
16/3/1906 (מאוסף הארכיון הציוני)

"בארצנו מכינים עתה כמו בכל ממלכת תוגרמא הכנות גדולות לחוג ביום ז' אלול יום שנת החמש ועשרים לעלות הדר הסולטן עבדול חמיד יר"ה על כסא מלכותו [...] ביפו יבנה מגדל גדול והיה לשעון העיר ושם הסולטן יקרא עליו [...]"

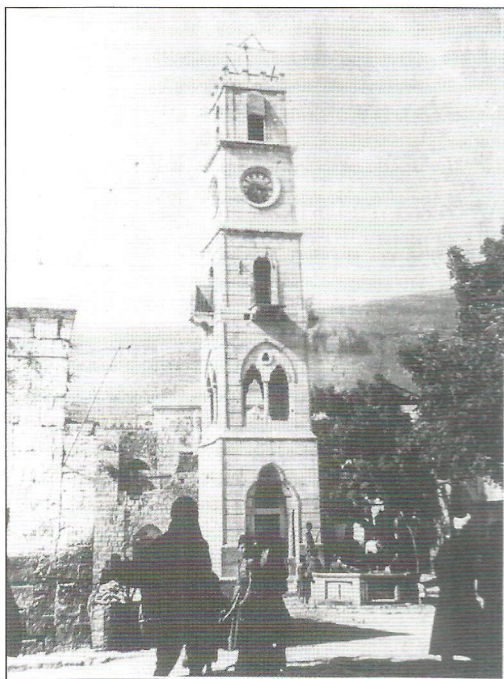

לא יאומן, **שנה הלכה לאבוד!** הסולטן עלה על כסאו ב- 1/9/1876 וחוגגים 25 שנה למלכותו ב- 1/9/1900, הרי חלפו רק 24 שנים! פתרון בעיה מוזרה זו פשוט, מדהים בפשטותו: ילד הינו בן שנה, כשחלפה שנה - מלאה שנה. מנהיג, כבר ביום הכתרתו הינו בשנתו הראשונה בתפקידו, כעבור שנה ויום אחד, הוא בשנתו השניה וכעבור 24 שנים ויום אחד, חוגגת כל האימפריה את חג 25 שנה לעלות הסולטן על כס מלכותו!... **מוזר אך בהיסטוריה 25 = 24!!**

זהו מבנה ריבועי בן ארבע קומות. שלוש מהן בנויות מאבני כורכר שגובהן אינו אחיד, מעליהן הותקן גג נחושת המכיל שני שעונים ופעמון. בהתקנת השעונים השתתפו השענים אלתר מושלי ומוריס שינברג. בראש המגדל הותקן "עלם", מוט מתכת הנושא את סמל הסולטנות – הסהר והכוכב. הבריטים הסירו סמל זה.

בשנת 1901 צולם המגדל ע"י הצליין ד. ל. אלמנדורף כשהוא בן שתי קומות בלבד. במדריך התיירות של בדקר מ- 1904 מוזכר לראשונה מגדל השעון ביפו, וסביר להניח שאז כבר הושלם (כנראה התארכה בנייתו בשל מגפת הכולרה שהשתוללה אז ביפו). בקומה השלישית הוצבו בארבעת הכיוונים לוחות גיר הנושאים את ה"טוגרה", חותמו הקליגרפי של הסולטן. מתוכם נותר רק הלוח הדרומי ואף הוא שחוק. בשפוף האחרון הוצבו לוחות זכוכית, תחליף לשלושת לוחות הגיר החסרים. ב-1953, במלאות חמש שנים לכניעת יפו, התקינו יוצאי האצ"ל שלט זיכרון בחזית המערבית של המגדל. ב-1963 שופץ המגדל בידי עיריית תל אביב, וגם ב-2001 נערך בו שיפוץ מקיף.

שכם

מגדל השעון בקסבה של שכם בצילום משנת
1917 (הארכיון הציוני המרכזי)

בסוף הכתובת השירית חקוקות שתי שנים המציינות את אותו תאריך על פי שתי ספירות שונות: שנה רומית [מקבילה לספירת המיסים העותמנית]-1316, שנה היגרית-1318 [שנת 1900]. ברבעון קרן החקר הבריטית לארץ ישראל - P.E.F. מ-1/1/1901 כותב החוקר קונרד שיק: ב- 1/9/1900 נחוג חג 25 לסולטן, לכבוד אירוע זה נחנך מגדל השעון בשכם.

פרנסי העיר, ראו במגדל השעון מבנה יחודי וחשוב וקבעו אותו כחלק מסמל העיר שכם. לפני שנים אחדות נבנה בית עירייה חדש מחוץ לעיר העתיקה, לידו בנו מגדל שעון חדש, הדומה למגדל העותמני שבקסבה, נראה שרצו לשמר מסורת לפיה ליד בית השלטון, נמצא מגדל שעון.. כיוון ששכם נמצאת ברשות הפלשתינית, הוחלט לא להנפיק בול עם מגדל השעון בשכם.

מגדל השעון בשכם נמצא בקסבה, סמוך למסגד א-נאצר ולסראיה העותמנית. זהו מגדל רבוע בן חמש קומות הבנוי אבני גיר. מעל פתח הכניסה למגדל חקוקה כתובת שירית בערבית:

’חג ההכתרה מה גדול הכבוד
גם השמש במרום יקוד
המגדל הוקם בשמחה הדר ורון
ככלה בחופתה נגלה זה השעון.
יחי מלך הברואים מושיענו הסולטן,
עבד אל-חמיד שמכבודו לנו נתן,
ליובל הכסף הוחג זה החג
לכבודו נבנה המגדל מבסיס ועד גג,
התאריך נקבע בבטחה
יובל ההכתרה.

ארמון הממשל העותמני, הסראיה, הוקם בצפת בשנות ה-80 של המאה ה-19. בפינה הדרומית והצפונית של חזיתו נבנו שני מגדלים עגולים. מגדל השעון הוקם מעל הסראיה, ולשם כך נהרס חלקו העליון של המבנה העגול שבפינה הצפ-מז' של הארמון. מגדל השעון מרובע וכולל פרט לקומה הראשונה העגולה ארבע קומות ההולכות וקטנות בהדרגה, בממדי הגובה, האורך והרוחב. בקומות התחתונות חלונות הדומים לחרכי ירי. בראש המגדל, נבנתה פירמידה ריבועית אשר אינה קיימת עוד. "היהודי", שבועון לונדוני שהופיע בעברית, דיווח ביום 25.10.1900:

"צפת בגליל העליון. ביום ש"ק ז' אלול [1.9.1900] הוחג בעירנו כמו בכל ערי ארצנו החג הגדול והמפואר, הוא יום מלאת חמישה ועשרים שנה לעלות הוד מלכותו השולטן האדיר הרחמן החסיד יר"ה על כסא ממלכתו [...] למזכרת נצח להחג הזה חצי היובל לממלכת הוד השולטן יר"ה הוקם בעירנו מגדל גבוה ועליו שעון עיר גדול ויפה, והיה לאות ולזכרון לבני עירנו".

ב-15 באוקטובר 2002
התקינו עיריית צפת
והחברה לפיתוח צפת
שעונים חשמליים חדשים
במגדל. הפעמון המקורי
הושאר על כנו ומצלצל מידי
חצי שעה.

מימין: מגדל השעון בצפת בצילום
משנת 1945. המגדל נבנה ע"ג
הפינה הצפון-מערבית של ארמון
הסראיה העותמני. הפירמידה
בראש המגדל, איננה עוד.

ירושלים

מגדל השעון בירושלים היה אחד המגדלים האחרונים שנבנו באימפריה העותמנית לכבוד עבדול חמיד. ב-1 בספטמבר 1900 הושק בירושלים סביל מפואר (רהט שתייה) לציון שנתו ה-25, ואילו מגדל השעון נחנך רק שבע שנים אחר כך, ב-1 בספטמבר 1907. וכך מדווח עיתון "ההשקפה" מיום ו', כ"ז באלול אלף תתל"ט:

ביום הראשון כ"ב אלול [1.9.1907], היום המאושר אשר בו מלאו אחת ושלושים שנה מיום עלותו על כסא ממלכתו – לאורך ימים ושנים – כבוד הדר מלכותו אדונו ומלכנו, המלך הרחמן והמרומם, האדיר והמנצח, החסיד, הצדיק, הישר, שולטן בן שולטן אל ג'אזי עבדול חמיד כאן – יר"ה [...] והשר פחת אנשי הצבא ורבים משרי וגדולי הממשלה יר"ה באו למגדל השעון על חומות העיר ויחנכו את המקום הזה [...]

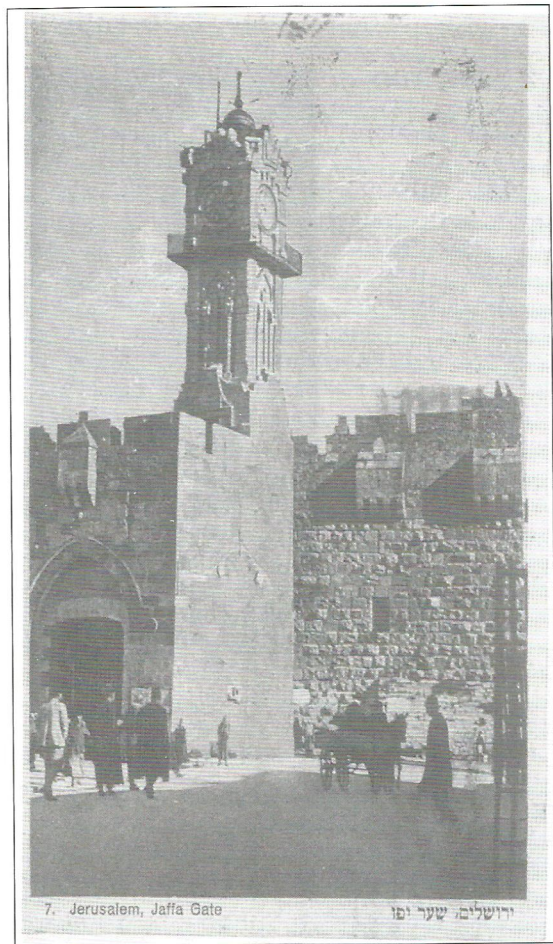

בתצלום:

מגדל השעון בירושלים שנבנה מעל שער יפו בשנת 1907. מימין, הפרצה שהוכשרה ב-1898 לקראת ביקור הקייזר וילהלם ה-II.

בראש המגדל הוצב "עלם", עמוד מסוגן שבקצהו העליון הסהר המוסלמי. ברחבת השער, התחנה המרכזית של הדיליז'נסים.

מהו התאריך המוזר " כ"ז אלול
אלף תתל"ט "? אליעזר בן יהודה,
עורך העיתון "השקפה", נהג לציין את
התאריך עפ"י מניין השנים מחורבן
בית המקדש השני, אלף תתל"ט -
1839 שנים "לחורבנו". כקוריוז
יצוין שחדל מספירה זו עם הצהרת
בלפור 2/11/1917. אז קבע ספירה
חדשה: שנת 1917 = שנת א'
לגאולתנו...

המגדל בירושלים נבנה מעל שער
יפו בעיר העתיקה, כחבריו בעכו,
בצפת, בחיפה ובנצרת, ששולבו אף
הם במבנים היסטוריים קיימים. הוא
נבנה בפאר רב בסגנון "ערבי מודרני",
מאבני גיר שנחצבו במערת צדקיהו.
גובהו ארבע קומות, 14 מ' מעל בית
שער יפו. ארבעת השעונים נקבעו

בקומה השלישית המוקפת מרפסת ומעקה. הקומה העליונה הייתה מעוטרת במיוחד
והותקן בה פעמון.

לאחר הכיבוש הבריטי, הקים רונלד סטורס, מושל העיר ירושלים, את האגודה למען
ירושלים שגיבשה תכנית מתאר כוללת לעיר והשגיחה על צבינה של העיר העתיקה.
הנהלת האגודה החליטה שהמגדל פוגע במראה העתיק של שער יפו, והסירה אותו.
בזיכרונותיו כתב סטורס בציניות: "בשנת 1922 השלמנו את מלאכת התיקון והניקוי של
חומת העיר ומגדלה ונפטרו מן הכיעור של אותו מגדל השעון שהקימו הטורקים לזכר
איזה יובל".

נצרת

מעל ארמון
הסראיה בנצרת,
אותר מגדל
מפואר בן קומה
גבוהה אחת,
הדומה בסגנון
בניתו למגדלי
השעון בחיפה
ובעכו, ושונה
ביותר מהמבנה
המסיבי עליו
נבנה. הוא דומה
למגדל השעון
בצפת, מבחינת

מגדל השעון ביפו על תווית ביול מיוחדת
לתערוכת **תלאבול 2004** בעיצוב יגאל גבאי.

מיקומו ע"ג ארמון הסראיה. בפי
התושבים המקומיים, השכנים בני
משפחת דאהר אל-עומאר, בונה הסראיה
ושליט הגליל במאה ה-18, הוא מכונה
מגדל השעון וטוענים שכך כונה גם ע"י
סבותיהם. מובן שכל אלה – עדויות
נסיבתיות. המחקר בנושא, עדיין נמשך.
מסיבה זו, לא יופיע בולו של מגדל זה.

לעיון נוסף: "לבנוני, למי צלצלו השעונים?: מגדלי השעון שהוקמו בארץ ישראל בתקופת
התורכים, הוצאת המחבר. טלי 052-933232

תערוכת הבולים הלאומית "תלאבול 2004" מציגה: "צייר לך בול"

יוצרים, מדפיסים ושולחים

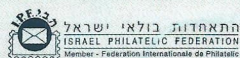
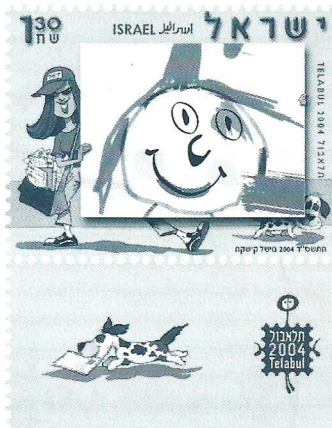
אוהבים בולים? אוהבים לצייר? רוצים חותמת לכשרון שלכם? זה הזמן לבטא את הייחוד שלכם בסדנת "צייר לך בול". גשו לעמדת היצירה, הביעו את עצמכם בחופשיות, היצירות שלכם יסרקו למחשב ויודפסו כגליון בולים למשלוח דואר בארץ!

ועוד בתערוכה: • **אוספי בולים נדירים ופריטי אספנות מיוחדים** בנושאים שונים ומגוונים בהשתתפות נציגים ממדינות שונות • סיורים מודרכים לקהל הרחב להכרת העולם המופלא של הבולאות • דוכני מכירה לבולים ומוצרים בולאיים ועוד...

מרכז הירידים והקונגרסים גני התערוכה, ביתן 12, תל-אביב.
י"ב-ט"ו באייר תשס"ד. הכניסה חופשית!

3-6 מאי 2004

ימים ב'ה' בין השעות 12.00-22.00 חוויה לכל המשפחה! * מוגבל לזמן התערוכה בלבד.

תערוכת הבולים הלאומית "תלאבול 2004" - כל אחד והבול שלו